

Prvi
interdisciplinarni
znanstveno-
stručni skup s
međunarodnim
sudjelovanjem

Osijek, 4.-5. prosinca 2014.

HRVATSKI ISTOK U DOMOVINSKOM RATU

ISKUSTVA, SPOZNAJE I POSLJEDICE

Aula Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Trg Sv. Trojstva 3

HRVATSKI ISTOK
U DOMOVINSKOM RATU

– ISKUSTVA, SPOZNAJE I POSLJEDICE

Nakladnici:

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Područni centar Osijek
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Odjel za kulturologiju
Ogranak Matice hrvatske Osijek

Za nakladnike:

Prof. dr. sc. Vlado Šakić
Prof. dr. sc. Jasmina Lovrinčević
Ivica Završki, dipl. iur.

Urednik:

Dr. sc., dr. sc. Miljenko Brekalo

Tehnička urednica:

Dr. sc. Marina Kotrla Topić

Grafički urednik:

Krešimir Rezo, graf. inž.

Prevoditeljica i lektorica za engleski jezik:

Dr. sc. Zvezdana Penava Brekalo, prof.

Lektorica:

Marija Šerić, prof.

Korektorica:

Prof. dr. sc. Ružica Pšihistal

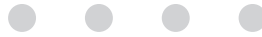
ISBN 978-953-7964-17-7

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 892557

Prvi
interdisciplinarni
znanstveno-
stručni skup s
međunarodnim
sudjelovanjem

Osijek, 4.-5. prosinca 2014.

HRVATSKI ISTOK U DOMOVINSKOM RATU

ISKUSTVA, SPOZNAJE I POSLJEDICE

Aula Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Trg Sv. Trojstva 3

mh
maticahrvatska
Ogranak Matice hrvatske u Osijeku

Organizatori:

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Područni centar Osijek
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Odjel za kulturologiju
Ogranak Matice hrvatske Osijek

Programsko-organizacijski odbor:

dr. sc., dr. sc. Miljenko Brekalo, predsjednik
Josip Cveniċ, prof.
mr. sc. Sandra Cvikiċ
prof. dr. sc. Źeljko Holjevac
prof. dr. sc. Josip Jurċeviċ
Miljenko Kolobariċ, bojniċ
dr. sc. Marina Kotrla Topiċ
prof. dr. sc. Jasmina Lovrinĉeviċ
Anamarija Lukiċ, dipl. theol., tajnica
dr. sc. Ivica Źola
Miroslav Źtargl, brigadir
Domagoj Tomas, mag. educ. hist. et philol. croat.
Vinko Vrbanac, general-bojniċ
Ivica ZavrŹki, dipl. iur.
dr. sc. Zlata Źivakoviċ-KerŹe
prof. dr. sc. DraŹen Źiviċ
doc. dr. sc. Ivana ŹuŹul

SADRŽAJ

<i>Miroslav Tuđman:</i> Strategijski dosezi europskih i hrvatskih mirovnih inicijativa 1991. – 1993.	9
<i>Marin Srakić:</i> Crkva u Osijeku za vrijeme rata protiv Republike Hrvatske.....	12
<i>Davor Domazet-Lošo:</i> Hrvatsko Podunavlje u Domovinskom ratu – strateški pristup	15
<i>Josip Jurčević:</i> Povijesni značaj hrvatskog istoka u Domovinskom ratu	18
<i>Slavko Barić i Marinko Lozančić:</i> Hrvatski istok – geostrategijske značajke.....	20
<i>Josip Vrbošić:</i> Rješavanje hrvatskog državnog pitanja u vremenu od 1914. do 1918. godine, te finalizacija velikodržavnih srpskih ideja krajem dvadesetog stoljeća	23
<i>Željko Bartulović i Budislav Vukas, ml.:</i> Pravnopovijesni temelji hrvatske državnosti i pitanje državnih granica.....	26
<i>Tihomil Maštrović:</i> Međunarodno priznanje hrvatskog jezika	29
<i>Stjepan Šterc i Monika Komušanac:</i> Istočna Hrvatska – strateški prostor obrane od srbijanske agresije.....	32
<i>Marin Sabolović:</i> Vojno-geografska analiza operativnog područja Istočnooslavnskog bojišta	35
<i>Ana Holjevac Tuković:</i> Hrvatski istok kroz djelovanje mirovnih misija Ujedinjenih naroda u Domovinskom ratu	37
<i>Miljenko Brekalo:</i> Pravni aspekti oružane pobune u Republici Hrvatskoj 1991. – 1998.	39
<i>Denis Njari:</i> Mađari istočne Slavonije u Domovinskom ratu	42
<i>Marija Šerić:</i> Slovaci u Domovinskom ratu	44
<i>Dražen Živić i Ivan Hubalek:</i> Ratna skloništa u Vukovaru 1991. godine – crtice za povijest Vukovarske bitke	46
<i>Davor Runtić:</i> Tordinci 1991., fenomen obrane	49

<i>Ivica Završki, Marino Manin i Zvezdana Penava Brekalo:</i> Poljoprivredno dobro Belje – ekonomske posljedice okupacijske pljačke (1991. – 1998.)	51
<i>Srećko Tomas, Drago Šubarić, Vlado Guberac, Zvonimir Zdunić, Josip Kovačević, Darko Kiš:</i> Stradanje Biotehničkog znanstveno-nastavnog centra tijekom Domovinskog rata.....	55
<i>Mate Buntić i Ivica Musić:</i> Teorija pravednog rata i mira u filozofiji kasne skolastike.....	61
<i>Katarina Vračević:</i> Neka se nikad ne zaboravi (Sjećanje na boravak učenika EMŠC-a iz Osijeka u mađarskom gradu Nagyatádu).....	64
<i>Antonija Vranješ:</i> Poratna književnost kao nositelj kulture sjećanja na traumu Domovinskog rata na hrvatskom istoku na primjeru odabranih književnih djela	66
<i>Mirta Bijuković Maršić i Marina Đukić:</i> Kultura s funkcijom katalizatora u ratnom izvještavanju.....	69
<i>Branko Kuna:</i> Osječki ratni leksik(on)	72
<i>Jelena Červenjak Kmoniček:</i> Školska godina 1991./1992. učenika i nastavnika Osnovne škole Dobriše Cesarića u Osijeku	75
<i>Zlata Živaković-Kerže:</i> Rad u progonstvu Kolonije kipara naivaca „Petar Smajić“ iz Ernestinova.....	77
<i>Jasminka Mesarić:</i> Ratne sezone dječjeg kazališta u Osijeku – simbol „normalnog života“	79
<i>Zdravko Tomac:</i> Velikosrpska agresija na Vukovar se obnavlja.....	82
<i>Tihomir Živić:</i> Doba sazrijevanja: štiva o Domovinskom ratu u američkim računalnim učilima	85
<i>Želimir Orkić, Ivan Miškulin, Albina Dumić:</i> Kvaliteta života i zdravlja hrvatskih branitelja s područja istočne Hrvatske u odnosu na njihov samoprocijenjeni ekonomski status.....	88
<i>Zlatko Kramarić:</i> Svjedočenje vlastite osobnosti, između memorabilije i traume	92
<i>Ivica Šola:</i> Analiza suđenja braniteljima grada Osijeka u slučajevima „Selotejp“ i „Garaža“	94
<i>Josipa Maras Kraljević:</i> Prikaz posljednje godine mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja u lokalnim srpskim elektronskim medijima	96

UVOD

Prvi interdisciplinarni znanstveno-stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem HRVATSKI ISTOK U DOMOVINSKOM RATU – iskustva, spoznaje i posljedice, organizira Institut društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba – Područni centar Osijek s partnerima Odjelom za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Ogrankom Matice hrvatske u Osijeku.

Hrvatski istok obuhvaća Osječko-baranjsku i Vukovarsko-srijemsku županiju, koje se prostiru na 6609 km², što predstavlja 11,68% kopnene površine Republike Hrvatske. Prema popisu pučanstva iz 1991. godine na tom je području uoči Domovinskog rata 1991. godine živjelo 536 273 građana, što je činilo 11,2% ukupnog broja građana Republike Hrvatske. Okupirani dijelovi ovih dviju županija početkom Domovinskog rata kolokvijalno su nazvani hrvatsko Podunavlje. U sastav hrvatskog Podunavlja ulazila su mjesta s područja Baranje, osječkog područja, vukovarskog područja i vinkovačkog područja.

Organizatori ovoga Skupa, kao i građani, osjetili su u svakodnevnicu nedostatak poznavanja brojnih tema iz Domovinskog rata, naročito onih koje se odnose na hrvatski istok, koji je zadnji oslobođen odnosno reintegriran u ustavno-pravni sustav Republike Hrvatske 15. siječnja 1998. godine. Naime, tada je na području hrvatskog Podunavlja završio mandat UN prijelazne uprave za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem (*engl. United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium*), poznatiji pod kolokvijalnim nazivom UNTAES.

Brojne su teme iz Domovinskog rata na navedenom području o kojima se zna vrlo malo ili gotovo ništa, a kreirale su u znatnoj mjeri svakodnevnicu hrvatskog puka i oficijelnu politiku tijekom ratnih događanja i poraća. Među takvim temama treba istaknuti vojna djelovanja odnosno bitke za pojedina mjesta i naselja, egzistiranje kvazifiskalnog i kvazimonetarnog sustava okupacijskih vlasti, naročito je zanimljivo egzistiranje ratne monetarne unije (federacije) Savezne Republike Jugoslavije, Republike Srpske i Republike Srpske Krajine u razdoblju od 16. veljače 1994. do 15. rujna 1997. godine. Naime, tada je na području hrvatskog istoka odnosno hrvatskog Podunavlja izvršena konverzija dinara SRJ u hrvatsku kunu, to je prvi slučaj u povijesti da je oficijelno prvo uspostavljen monetarni suverenitet, a teritorijalni suverenitet četiri mjeseca kasnije.

U ovome uvodu vrlo je teško nabrojati sve teme na koje znanstvena i šira javnost traže odgovore. Međutim, navedeni Skup će tijekom 4. i 5. prosinca ove godine nastojati dati cjelovite ili djelomične odgovore na neke od tema koje su bile djelomična ili potpuna nepoznanica.

S obzirom na heterogenu strukturu znanstvenika odnosno izlagača, izlaganja na Skupu podijeljena su u okvirne tematske cjeline, koje se odnose na pojedine aspekte znan-

stveno-istraživačkog rada, to su: vojni, politički, pravni, mirovni, obrazovni, kulturni, ekonomski, jezični, socijalni, zdravstveni, informativni, pravosudni i dr.

Skup je posvećen braniteljima Domovinskog rata kao i svim domoljubima i mučenicima koji su tijekom trinaestostoljetne hrvatske povijesti izgubili život, bili proganjani, zatočeni i šikanirani boreći se za samobitnost i opstojnost hrvatskog puka. Isto tako, Skup je posvećen i svakom drugom čovjeku, koji nije pripadnik hrvatskog nacionalnog korpusa, a bio je žrtva tijekom Domovinskog rata boreći se za slobodu i opstojnost većinskog hrvatskog puka.

U Osijeku, prosinca 2014. godine

Urednik:
ddr. sc. Miljenko Brekalo

Prof. dr. sc. Miroslav Tuđman

odbupns@sabor.hr

Hrvatski sabor, Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost

STRATEGIJSKI DOSEZI EUROPSKIH I HRVATSKIH MIROVNIH INICIJATIVA 1991. – 1993.

U radu se analiziraju ciljevi hrvatske nacionalne strategije u razdoblju 1991. – 1993. godine. Razmatraju se dosezi europske diplomatske strategije, te ciljevi i odrednice Vanceova mirovnoga plana. Hrvatska je prva tražila internacionalizaciju jugoslavenske krize, pa Vanceov plan nije mogla ne prihvatiti, iako taj plan nije htio prejudicirati konačno političko rješenje za okupirana područja RH. Dvije mirovne inicijative predsjednika Tuđmana dosljedno su utemeljene na njegovim povijesnim „predviđanjem da se latentna jugoslavenska kriza može i mora riješiti jedino ‘skandinavizacijom’, tj. međusobnim priznanjem naroda koji čine tu državnu zajednicu“.

Jadransko-podunavska inicijativa predsjednika Tuđmana (studenj 1992.) ima za cilj postizanje međudržavnog sporazuma (Mađarska, Austrija, Slovenija, Češka i Slovačka, Ukrajina, Bosna i Hercegovina, Bavarska) o osnivanju konzorcija za izgradnju cestovne prometnice, nizinske pruge, plinovoda, itd.

Koncem 1993. propali su svi mirovni planovi za BiH. Tada predsjednik Tuđman zagovara Mirovnu inicijativu koja sadrži prijedloge pacifikacije sva tri žarišta sukoba: *I. plan za UNPA područja u Hrvatskoj; II. uspostavu mira u BiH; III. Prijedlog mjera za trajno učvršćenje mira.*

Politika „skandinavizacije“, tj. međusobnog priznanja jugoslavenskih republika te pacifikacije prema modelu skandinavizacije bila je strateški cilj hrvatske politike. O mirovnim inicijativama predsjednika Tuđmana u razdoblju 1992. – 1993., malo se zna u javnosti, te je zato slika o hrvatskim mirovnim prijedlozima i naporima nepotpuna. Tek procjenom namjera, ciljeva i opsega tih inicijativa u međunarodnim odnosima, može se sagledati u cijelosti i donijeti sud o hrvatskoj službenoj politici 1990-ih godina.

Ključne riječi: Vanceov plan, Mirovne inicijative, predsjednik Franjo Tuđman, UNPA područja, BiH, europska diplomacija, hrvatska nacionalna strategija

Miroslav Tuđman, predstojnik katedre za organizaciju znanja na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Bio je zamjenik predstojnika Ureda za nacionalnu sigurnost (UNS) i ravnatelj Hrvatske izvještajne službe (HIS) u dva navrata, 1993. – 1998. i 1999. – 2000. Radio je na većem broju znanstvenih projekata, objavio je četrnaest knjiga i više od dvjesto znanstvenih čla-

naka te uredio desetak zbornika. Aktivni je istraživač u području informacijske znanosti, nacionalne sigurnosti i izvještajne djelatnosti.

Miroslav Tuđman, Ph.D., Full Professor

odbupns@sabor.hr

Croatian Parliament, Domestic Policy and National Security Committee

THE STRATEGIC EFFECTS OF THE EUROPEAN AND CROATIAN PEACE INITIATIVES OF 1991-1993

This paper analyzes the objectives of the Croatian national strategy in the period from 1991 to 1993. The achievements of European diplomatic strategies as well as the objectives and guidelines of the Vance peace plan are contemplated. Croatia was the first to ask for the internationalization of the Yugoslav crisis therefore Croatia was unable not to accept the Vance plan, although that plan was not intended to prejudice the final political solution to the occupied areas of the Republic of Croatia. The two peace initiatives of President Tuđman were consistently based on his historical “prediction that the latent Yugoslav crisis can and must be resolved only through the process of “scandinavianization” ie. the mutual recognition of all the peoples that form part of the state union. The Adriatic-Danubian initiative of President Tuđman (November 1992) was intended to achieve the international agreement (Hungary, Austria, Slovenia, the Czech Republic, Slovakia, Ukraine, Bosnia and Herzegovina, Bavaria) on the establishment of a consortium to build roads, rail lines, pipelines, etc. All peace plans for Bosnia failed at the end of 1993. Then President Tuđman advocated the Peace Initiative containing pacification proposals for all three conflict areas: 1) the plan for the UNPA-areas in Croatia, 2) the establishment of peace in Bosnia and Herzegovina, 3) the measures proposed to enforce peace permanently. The policy of “scandinavianization” ie. the mutual recognition of all the Yugoslav republics as well as the policy of pacification by the model of “scandinavianization” was the strategic objective of the Croatian politics. The peace initiatives of President Tuđman in the period from 1992 to 1993 are very poorly known to the public so that the picture of Croatian peace proposals and peace efforts is quite incomplete. It is only after assessing the intentions, the objectives and the scope of these initiatives in the international relations, that one can fully understand and evaluate the Croatian official politics of the 1990s.

Key words: Vance plan, Peace Initiatives, President Franjo Tuđman, UNPA, Bosnia, European Diplomacy, Croatian national strategy

Mons. dr. sc. Marin Srakić, nadbiskup u miru

marin.srakić@djos.hr

CRKVA U OSIJEKU ZA VRIJEME RATA PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE

Crkva u Osijeku je zajedno s cijelim gradom Osijekom dionica stradanja za vrijeme rata protiv Hrvatske. O organizaciji civilnog života tijekom tih dana i godina, od prometne do komunalne i ine infrastrukture te opskrbe grada hranom i vodom, već je javno više puta govoreno u raznim prigodama, no o funkcioniranju crkvenog života u raznim smislovima, od pastoralnog preko ekumenskog do karitativnog ipak se u široj javnosti puno manje zna. Svrha je rada pokazati da je unatoč teškim uvjetima mjesna Crkva djelovala u skladu s vlastitim poslanjem. Stoga ovdje želimo prikazati djelovanje Crkve kroz šest vidova: Svećenstvo i pastoralni rad u ratnim prilikama; sinhronizirana djelatnost Crkve i Grada; stradanja crkvenih objekata; karitativna djelatnost (Osječki Caritas); ekumenski odnosi za vrijeme rata; Papa Ivan Pavao II. šalje svoga delegata kard. Rogera Etchegeraya dva puta u Osijek.

Radnja obuhvaća i okolna naselja koja i danas spadaju pod grad Osijek kao što je Sarvaš i druga naselja.

Ključne riječi: Crkva, pastoralni rad, stradanja crkvenih objekata, karitativna djelatnost, skumenski odnosi za vrijeme rata

Marin Srakić rođen je 1937. godine. Pohađao je Dječjačko sjemenište i Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju na Šalati u Zagrebu, a ispit zrelosti položio je na liceju Visoke bogoslovne škole u Đakovu. Studij teologije upisao je na Visokoj bogoslovnoj školi u Đakovu i nastavio na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu gdje je i diplomirao. Nakon poslijediplomskoga studija postigao je licencijat iz teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, a na Papinskom lateranskom sveučilištu u Rimu postigao je doktorat iz moralne teologije. Za svećenika je zaređen 6. ožujka 1960. godine. Vršio je sljedeće službe: od 1960. do 1961. bio je duhovni pomoćnik u Slavanskom Brodu; od 1961. do 1965. upravitelj župe Podravski Podgajci; od 1965. do 1967. te od 1970. do 1973. odgojitelj u Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu; od 1977. do 1989. rektor Bogoslovnoga sjemeništa u Đakovu; od 1966. do 1967. te od 1970. do 1999. profesor moralne teologije na Visokoj bogoslovnoj školi u Đakovu, kasnije Teologiji u Đakovu, područnoga studija Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sveti otac Ivan Pavao II. imenovao ga je pomoćnim biskupom Đakovačke i srijemske biskupije, 2. veljače 1990. godine. Za biskupa je zaređen 24. ožujka iste godine. Obav-

ljao je službu generalnoga vikara i prepošta Stolnoga kaptola đakovačkog i srijemskog. Imenovan je biskupom koadjutorom Biskupije đakovačke i srijemske, 10. veljače 1996. godine, a službu đakovačkoga i srijemskoga biskupa preuzeo je 6. veljače 1997. godine. Sveti Otac papa Franjo prihvatio je njegovo odreknuće od službe zbog navršene kanonske dobi za umirovljenje 18. travnja 2013. godine. Umirovljen je 6. srpnja 2013. godine.

Mons. Marin Srakić, Ph.D., Archbishop retired

marin.srakić@djos.hr

THE CHURCH IN OSIJEK DURING THE WAR AGAINST THE REPUBLIC OF CROATIA

The Church in Osijek, together with the whole city of Osijek, had its share of suffering in the war against Croatia. The organization of civilian life during those days and years, starting with the traffic, municipal and other infrastructure to the supply of food and water for the city, has been publicly spoken of many times on various occasions. However, the broad public has much less knowledge of how the Church life functioned, in its various aspects such as the pastoral, ecumenical and caritative aspect. The purpose of this paper is to show that the local Church had acted in accordance with its own mission, despite the difficult conditions. Therefore the paper aims to present the work of the Church through six aspects: the Clergy and the pastoral work in the wartime; the synchronized work of the Church and the City; the destruction of church buildings; the caritative activity (the Osijek Caritas); the ecumenical relations during the wartime; the visit of His Eminence Cardinal Roger Etchegey, a papal delegate sent to Osijek by Pope John Paul II on two occasions. This paper will also refer to nearby settlements that still belong to the city of Osijek such as Sarvaš and other settlements.

Key words: Church, pastoral work, caritative activity, ecumenical relations during the wartime

HRVATSKO PODUNAVLJE U DOMOVINSKOM RATU – STRATEŠKI PRISTUP

Rat na području hrvatskoga Podunavlja devedesetih godina 20. stoljeća, ne može se, i ne smije, promatrati odvojeno od ostatka „*velikoga ratišta*”, to jest od cjelokupnoga područja Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Za okupaciju dvije trećine Hrvatske i cijele Bosne Hercegovine, odnosno do crte Virovitica, Karlovac, Ogulin, Karlobag, vojni je vrh JNA u Beogradu pet godina prije početka rata razradio, a svake godine, počevši od 1986. godine, uvježbavao strategijski plan napada. U tim vježbama od predmnijevanog *D*, početak tobožnje ‘agresije’ NATO-a na Jugoslaviju, preko *D+2*, *D+7*, *D+15*, *D+35 do D+101* kada ove snage izbijaju na crtu rijeka Una – Virovitica(!?).

Taj ‘okupirani’ zapadni dio bivše Jugoslavije, od NATO-a, ‘oslobađa’ se startegijskom napadnom operacijom snagama iz dubine, dakle Srbije. Odnosno kako je napisao general Veljko Kadijević – glavna grupacija kopnenih snaga JNA, pretežito oklopno-mehanizirani sastavi ima dvije zadaće – ‘osloboditi’ istočnu Slavoniju, i biti glavna manevarska snaga Vrhovnog zapovjedništva za prodor prema Zagrebu i Varaždinu, podravskim i posavskim operativnim pravcem.

U srpskoj strategijskoj napadnoj operaciji bitno je učiti, glede istočne Hrvatske, da se kao stožerne točke izdvajaju dva objekta obrane – Osijek i Vinkovci. Njihov pad značio bi otvoren put prema Virovitici i Uni.

Strategijska operacija okupiranja dvije trećine Hrvatske, kako je to zamišljeno u Beogradu, trebala je trajati nekih četrnaest dana. Za prvu dionicu operacije, proboja do Đakova, bijaše predviđeno osam dana.

Budući da je uspješna obrana Osijeka i poteza Nuštar – Vinkovci poremetila čitav plan, u Beogradu odlučise da im je prijeko potrebna „*jedna velika bitka*”. Nakon neuspjelog atentata na predsjednika dr. Franju Tuđmana i napada na Banske dvore 7. listopada 1991., Vukovar će postati opsesija vojnog vrha u Beogradu. Napadom na taj hrvatski grad na Dunavu htjelo se pokazati, kako se i na koji način, treba obračunati s „*Tuđmanovim ustašama*”. Ta je „*velika bitka*” bila potrebna još iz dva razloga: da se vrati poljuljani moral JNA i srpskim postrojbama, a prije svega da se ‘spasi’ Slobodana Miloševića.

Mirna reintegracija hrvatskoga Podunavlja, je kruna uspjeha Tuđmanove politike, jer je tim činom potvrđeno jedno od bitnih načela umijeća ratovanja, koje glasi – „*Najbolja je ona bitka koja je dobivena, a nije ni vođena*”.

Ključne riječi: hrvatsko Podunavlje, veliko ratište, strateški pristup, velika bitka.

Davor Domazet-Lošo rodio se u Sinju 1948. godine. Završio je sve jugoslavenske vojne škole, uključujući i glavnu, Ratnu školu. Od 1987. do 1990. godine obnašao je dužnost pročelnika za obavještajnu analitiku i prosudbe u zapovjedništvu Vojnopomorske oblasti (ratna mornarica). Nakon karijere u Ratnoj mornarici JNA prebjegao je u nastajuću Hrvatsku vojsku u činu kapetana fregate. Član stožera Zbora narodne garde postao je 3. srpnja 1991. godine. Ubrzo se uključuje u vojne operacije i organizira ustroj vojne obavještajne službe. U OS RH napredovao je od čina kapetana bojnog broda do admirala (2000.). Obnašao je dužnosti načelnika Ureda za strateška istraživanja (1991.), načelnika Obavještajne uprave GS OS RH (1992.), zamjenika načelnika Glavnog stožera i načelnika Glavnog stožera OS RH (1998. – 2000.).

Osim brojnih stručnih članaka o ratovodstvu, mornaričkoj i podmorničkoj problematici (koje je počeo objavljivati još dok je bio u JNA), Domazet se istaknuo kao vojni analitik s težištem interesa na geostrategijskim raščlambama. Tu mu je najvažnije djelo *Hrvatska i veliko ratište*, Zagreb, 2002. Domazetove su posljednje knjige *Gospodari kaosa*, 2005., *Klonovi nastupaju*, 2007., *Hrvatski Domovinski rat 1991. – 1995.: strateški pogled*, 2011., u kojima se bavi problematikom povijesti i trenutne zbilje uspostave „Novog svjetskog poretka”, kao i pogledom na oslobađajući Domovinski rat sa strateškog gledišta i Hrvatskom geostrateškom položaju u Europi. Objavio je šest knjiga. Dobitnik je brojnih odlikovanja i priznanja.

THE CROATIAN DANUBE REGION IN THE HOMELAND WAR – A STRATEGIC APPROACH

The war of the 1990s in the Croatian Danube region can not and may not be considered separately from the rest of the “large battlefield”, that is, from the entire area of Croatia and Bosnia and Herzegovina. In order to occupy two-thirds of the Croatian territory and the entire Bosnia and Herzegovina, that is, all the area to the line of Virovitica, Karlovac, Ogulin, Senj, , the JNA (abb. the Yugoslav National Army) military leadership in Belgrade had worked out the strategic plan of the attack five years before the war itself started. They excersized it starting in 1986, every year in the following five-year period. In these military exercises the forces began from the supposed *D*, the start of the NATO quasi ‘aggression’ on Yugoslavia, through *D+2*, *D+7*, *D+15*, *D+35 to D+101* when these forces would emerge onto the line starting from the river of Una to Virovitica (!?). The by NATO ‘occupied’ western part of the former Yugoslavia would then be ‘liberated’ through the strategic attack operation by the forces from the rear, that is, from Serbia. In the words written by General Veljko Kadijević – the main grouping of JNA land forces, the armored-mechanized units mostly, has two tasks – to ‘liberate’ Eastern Slavonia, and to be a main maneuver force of the Supreme Command for the breakthrough to Zagreb and Varaždin, using the Podravina and Posavina operational direction. Regarding Eastern Slavonia, in the Serbian strategic attack operation it is important to see that there are two main points marked as the two defense objects: Osijek and Vinkovci. The fall of these two would mean an open way to Virovitica and Una. The strategic operation to occupy two thirds of Croatia, as conceived in Belgrade, was supposed to last for a fortnight. The first part of the operation, the breakthrough to Đakovo, was planned to take eight days. Since the successful defense of Osijek and the line Nuštar-Vinkovci had disrupted the whole plan, it was decided in Belgrade that they urgently needed “one great battle”. After the failed assassination attempt on President Franjo Tuđman, Ph.D. and the attack on Ban’s Palace on the 7th October 1991, Vukovar was to become the obsession of the military leadership in Belgrade. The attack on the Croatian city on the Danube was show how and in which way one should deal with “Tuđman’s Ustashas“. This “great battle” was necessary for two reasons: to boost the shaken morale ot the Yugoslav Army and the Serbian Forces and above all to ‘save’ Slobodan Milošević. The peaceful reintegration of the Croatian Danube region is the crowning success of Tuđman’s policy because this act confirms one of the essential principles in the art of warfare, which says:” The greatest victory is that which requires no battle.”

Key words: Croatian Danube region, large battlefield, strategic approach, great battle

Dr. sc. Josip Jurčević, izvr. profesor, viši znanstveni suradnik

josip.jurcevic@pilar.hr

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

POVIJESNI ZNAČAJ HRVATSKOGA ISTOKA U DOMOVINSKOM RATU

Prema svim mjerljivim pokazateljima, kao i prema znanstvenim raščlambama i prema složenim interpretativnim uvidima hrvatski je istok imao ključnu, stratešku ulogu u hrvatskom Domovinskom ratu. Iako je ova očiglednost bila posve jasna već krajem 1991. godine, ona nije ni tada niti do danas doživjela odgovarajući institucijski odnos, kao ni zaslužen javni status i priznanja.

Naprotiv, ova činjenica i njeni učinci izloženi su svim vrstama sustavnih obezvrjeđivanja i suprotstavljanja, te je danas hrvatski istok zapostavljen i razaran u gospodarskom i političkom smislu, a njegov ratni značaj je na margini svekolike pozornosti i dobrim dijelom je potpuno izokrenut.

U takvoj situaciji cilj ovoga izlaganja i rada je dvojak. S jedne strane će se načinom povijesne znanosti prikazati različiti aspekti značaja hrvatskog istoka u hrvatskom Domovinskom ratu, od vojnih, političkih i gospodarskih do simboličkih, mentalitetnih i identitetskih. S druge strane pojasnit će se interesi koji se suprotstavljaju tom objektivnom značaju.

Na taj način će se barem donekle pridonijeti objektivnijem sagledavanju složenog strateškog značaja hrvatskog istoka i sukladno tome postupnoj promjeni njegovog svekolikog javnog statusa.

Ključne riječi: hrvatski Domovinski rat, hrvatski istok, Vukovarska bitka, simbol pobjede i žrtve, protudruštvo, suvremeni hrvatski identitet.

Josip Jurčević rođen je 1951. godine u Studencima. Od početka osnovne škole neprekidno živi u Zagrebu. Viši je znanstveni suradnik u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu te izvanredni profesor suvremene opće i nacionalne povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Istražuje suvremenu hrvatsku povijest, a središnje teme su ratno i poratno stradalništvo vezano za Drugi svjetski rat te za hrvatsko iseljništvo. Autor je osam knjiga, a koautor 26 knjiga; objavio je 34 znanstvena članka, uredio 15 knjiga. Vodio je deset i bio istraživač na sedam znanstveno-istraživačkih projekata. Stručni je suradnik u 16 dokumentarnih filmova. Bio je ekspertni svjedok na tri suđenja za ratne zločine. Osnovao je i bio prvi ravnatelj Središnjeg arhiva Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Radio je u državnoj Komisiji za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava.

Josip Jurčević, Ph.D., Associate Professor, Senior Research Associate

josip.jurcevic@pilar.hr

Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

THE HISTORICAL SIGNIFICANCE OF THE CROATIAN EAST IN THE CROATIAN HOMELAND WAR

According to all measurable indicators, as well as to scientific divisions and to complex interpretative insights, the Croatian East played a key strategic role in the Croatian Homeland War. Although this obviousness was quite clear at the end of 1991, neither then nor at present has it been given an appropriate institutional approach, a deserved public status and recognition. On the contrary, this fact and its effects have been exposed to all kinds of systematic depreciation and opposition, so that the Croatian East has been neglected and devastated both economically and politically and its war significance has been on the margins of the overall attention and a large part of it has been totally twisted. In this situation the objective of this presentation and the paper is going to be twofold. On one hand, by means of the method of historical science there will be presented different aspects of the significance of the Croatian East in the Croatian Homeland War, from the military, political and economic aspect to aspects referring to symbolism, mentality and identity. On the other hand, there will be clarified the interests opposing this objective significance. In this way, at least some sort of contribution will be given to a more objective understanding of the complex strategic importance of the Croatian East and thus to a gradual change of its overall public status.

Key words: Croatian Homeland War, Croatian East, battle of Vukovar, symbol of victory and victim, anti-society, contemporary Croatian identity

General-pukovnik, dr. sc. Slavko Barić

sbaric957@gmail.com

HVU „Petar Zrinski“ – Zagreb

Brigadir, dr. sc. Marinko Lozančić

lozamarinko@gmail.com

HVU „Petar Zrinski“ – Zagreb

HRVATSKI ISTOK – GEOSTRATEGIJSKE ZNAČAJKE

Tijekom prošlog stoljeća jadranska fasada, te prostorna participacija u „panonskoj lepezi“ geostrategijskih smjerova, osiguravali su bivšoj državnoj zajednici – Jugoslaviji, bitna geostrategijska obilježje srednjoeuropske, sredozemne i podunavske države. Njenim raspadom 1990-tih godina, upravo su jadranski i istočnohrvatski krak hrvatskoga prostora predstavljali strategijske ciljeve srbijanske agresije.

U navedenom kontekstu, istočnoslavonski prostor ima posebno geostrategijsko značenje – čvorište prometnih smjerova, regionalnog i europskog značenja. Sjecište koridora X, Vc, VII i njegova interakcijska povezanost s jadransko-jonskim koridorom, u euroatlantskom i europskom, posebice gospodarskom integracijskom procesu, predstavljaju jednu od najznačajnijih geostrategijskih osnovica sigurnosti i razvoja jugoistočne Europe.

U kontekstu ekološkog prostornog pristupa, trend sve veće važnosti intermodalnog prometa otvara perspektivu strategijskog značenja u procesu njihova oblikovanja u nacionalne/regionalne osovine održivog razvoja, te kao takvi predstavljaju nacionalni i regionalni, ali i širi europski interes. Slijedom navedenog, istočnoslavonski prostor predstavlja vrlo značajnu interaktivnu prostornu sastavnicu Republike Hrvatske kao mediteranske i srednjoeuropske, a posebice podunavske države, u gravitacijskoj zoni Dunava, odnosno Podunavlja kao jedne od najznačajnijih okosnica europskog razvoja na prevlaci globalnog značenja od Atlantika do Crnog mora.

Ključne riječi: geostrategija, geopolitika, hrvatski istok, koridori/osovine održivog razvoja

Slavko Barić rođen je 1957. godine u Bocanjecima, Belišće. Studij obrane i zaštite na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu završio je 1981. godine. Magistrirao je na FPZ-u u Zagrebu 1997. godine na temu „Autoritet vojnog zapovjednika u Domovinskom ratu“. Doktorat na temu „Asimetrično ratovanje i transformacija vojne organiza-

cije: adaptacija vojnih doktrina i metoda djelovanja u odgovoru na asimetrične ugroze“ obranio je 2010. godine na FPZ-u Sveučilišta u Zagrebu. Završio je jednogodišnje obrazovanje na Ratnoj školi „Ban Josip Jelačić“, te je na istoj školi vodio kolegij „Međunarodni odnosi“. Tijekom Domovinskog rata obnašao je visoke zapovjedne dužnosti od zapovjednika brigade do zapovjednika Zbornog područja. Kao vojni izaslanik Predsjednika RH aktivno je sudjelovao u mirnoj reintegraciji okupiranih područja u ustavno-pravni poredak RH te kao savjetnik Premijera sudjeluje u procesima razminiranja teritorija RH. Obnašao je dužnost predsjednika Savjeta znanstvenog projekta „Hrvatska vojska – hrvatsko društvo“. Za zasluge u Domovinskom ratu od strane Predsjednika Republike odlikovan je najvišim vojnim i civilnim odličjima. U činu general-pukovnika, trenutno se nalazi na dužnosti zapovjednika HVU-a. Također, na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu kao gost predavač sudjeluje u radu Specijalističkog studija Nacionalne sigurnosti i Dodiplomskom studiju, smjer Nacionalna sigurnost.

Marinko Lozančić rođen je 1962. godine u Splitu. Završio je Zrakoplovno-tehničku vojnu akademiju u Sarajevu 1984. godine. Magistrirao je na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu – Zagreb (polje: geoznanosti) 1998. godine na temu „Demogeografski aspekt velikosrpske agresije na Hrvatsku“, te doktorirao na istom fakultetu 2011. na temu „Geografski i geostrategijski položaj Republike Hrvatske u posthladnoratovskoj Europi“. Završio je Zapovjedno-stožernu školu „Blago Zadro“ 2000. godine, a Ratnu školu „Ban Josip Jelačić“ 2007. godine. Kao dragovoljac Domovinskog rata priključuje se Hrvatskoj vojsci 1991. godine, te je u vojnoj karijeri obnašao niz zapovjednih i stožernih dužnosti. Bio je na dužnosti načelnika Odjela informiranja u Upravi IPD MORH-a, a na Hrvatskom vojnom učilištu „Petar Zrinski“ obnašao je dužnosti nastavnika, načelnika katedre, te dekana. U razdoblju 2001. – 2005. godine predavao je kolegij Politička geografija na Hrvatskim studijima, a trenutno, u činu brigadira, na Ratnoj školi „Ban Josip Jelačić“ predaje Geopolitiku i geostrategiju.

Lieutenant General Slavko Barić, Ph.D.

sbaric957@gmail.com

Croatian Defense Academy “Petar Zrinski”

Colonel Marinko Lozančić, Ph.D.

lozamarinko@gmail.com

Croatian Defense Academy “Petar Zrinski”

THE CROATIAN EAST – THE GEOGRAPHICAL FEATURES

Over the past century, the Adriatic facade and the spatial participation in the “Pannonian spectrum“ of the geostrategic directions provided important geostrategic features of a Central European, Mediterranean and Danubian country to the former state – to Yugoslavia. After its breakup in the 1990s it was the Adriatic and the East- Croatian leg space that became the strategic objectives of the Serbian aggression. In this context , the East-Slavonian space has a special geostrategic significance – it is the hub of important regional and European traffic routes. The intersection of the Corridors X, Vc, VII and its interactive connection with the Adriatic-Ionian Corridor represents one of the most important geostrategic foundations to the security and development of Southeast Europe in the Euro-Atlantic and European integration process, particularly in the economic integration process.

When it comes to the environment and the space, the trend of the growing importance of intermodal traffic opens the prospect of strategic significance in the process of their formation into national/regional axis of sustainable development, and thus they are the matter of, both national and regional, but also the broad European interest. Consequently, the Eastern Slavonian space represents a very significant interactive spatial component of the Republic of Croatia being both Mediterranean and Central European and especially a Danubian country, e.g. located in the gravity zone of the Danube or the Danube region as one of the most important backbones of the European development and forming the globally significant isthmus from the Atlantic to the Black Sea.

Key words: geo-strategy, geopolitics, Croatian East, corridors/axis of sustainable development

Prof. dr. sc. Josip Vrbošić

jvrbošic@pravos.hr

Pravni fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

RJEŠAVANJE HRVATSKOG DRŽAVNOG PITANJA U VREMENU OD 1914. DO 1918. GODINE, TE FINALIZACIJA VELIKODRŽAVNIH SRPSKIH IDEJA KRAJEM DVADESETOG STOLJEĆA

Hrvatska zemaljska vlada, kao i Hrvatski sabor u vrijeme Prvog svjetskog rata na formalnoj razini bila je pozicionirana na temeljima Ugarsko-hrvatske nagodbe iz 1868. godine, shodno tomu nije „iskakala” s idejama koje bi tražile unutarnji državopravni redizajn kreiran Austro-ugarskom nagodbom iz 1867. godine. Za razliku od službenog hrvatskog stava, političko tijelo, međunarodno nepriznato, a poznato pod imenom Jugoslavenski odbor, zalagalo se za rušenje Austro-Ugarske i na njenim ruševinama tražilo je mogućnosti rješavanja hrvatskog državnog pitanja u uskoj svezi sa srbijanskom političkim krugovima, kako vladajućim tako i oporbenim.

No Srpska vlada imala je svoje pouzdanike unutar vladajuće Hrvatsko-srpske koalicije u Gradu Zagrebu, s kojima su odnosi intenzivirani naročito 1918. godine. Upravo u radu želimo elaborirati doprinos jednih i drugih procesu ujedinjenja učinjenog 1. prosinca 1918. godine, ujedinjenja koje je vrlo brzo pokazalo pravne, političke, gospodarske, kulturne i ine deficite na štetu hrvatskoga naroda, a koji svoje uzroke imaju i u tome duplicitetu. S time što je djelatnost Jugoslavenskog odbora manje-više bila izražena kroz pisane političke akte, a dužnosnici iz aktualnih vlasti djelovali su kriomice.

U radu će biti i riječi o političkim idejama i koncepcijama vezanim za status hrvatskog istoka.

Ključne riječi: Hrvatsko-srpska koalicija, braća Pribićevići, Jugoslavenski odbor, Srpska vlada i opozicija.

Josip Vrbošić završio je Pravni fakultet u Zagrebu 1976., gdje je i magistrirao 1981. Doktorirao je na Pravnom fakultetu u Osijeku 1986. godine. Na Pravnom fakultetu u Osijeku zaposlio se 1977. godine, na kojem je stekao sva zvanja do redovitog profesora, u kojem se sada nalazi. S danom 30. svibnjem 2001. godine Odlukom Predsjednika Republike Hrvatske br.; 01-081-01-1586/ od 24.05. 2001. postavljen je za opunomoćenog i izvanrednog veleposlanika Republike Hrvatske u Bosni i Hercegovini, gdje je radio do opoziva krajem 2008. godine.

Upisan je u registar istraživača Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, u znanstveno-nastavnom zvanju redovitog profesora, znanstveno područje-društvene znanosti, znanstveno polje-pravo, pod matičnim brojem 053304.

Josip Vrbošić, Ph.D., Full Professor

jvrbosic@pravos.hr

Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

THE SOLUTION TO THE CROATIAN STATEHOOD ISSUE IN THE TIME PERIOD 1914-1918 AND THE FINALIZATION OF THE GREATER SERBIAN IDEAS AT THE END OF THE 20TH CENTURY

At a formal level, the Croatian National Government, as well as the Croatian Parliament in the Second World War, was positioned on the foundations of the Hungarian-Croatian Settlement of 1868, thus it was not “jumping out” with ideas requiring inner redesign of the state created by the Austrian-Hungarian Settlement of 1867. Unlike the Croatian official attitude, there was a political body, that was internationally unrecognized and known as the Yugoslav Committee that advocated the destruction of the Austrian-Hungarian Empire and on its ruins they would search for the solutions of the Croatian national issue, closely related with both the Serbian ruling political circles and the Serbian opposition. But the Serbian Government had its confidants among the ruling Croatian-Serbian coalition in the city of Zagreb. The relations with these confidants were intensified especially in 1918. The objective of this very paper is to elaborate on the contribution of both sides to the unification process on December 1st 1918. Very soon this unification turned out to cause legal, political, economic, cultural and other damage to the Croatian people. Their causes were to be found in this duplicity, too. The activity of the Yugoslav Committee was more or less expressed through written political acts and the officials of the current government have acted underhand. The paper will also be dealing with political ideas and concepts related to the status of the Croatian East.

Key words: Croatian-Serbian coalition, Pribićević brothers, the Yugoslav Committee, the Serbian government and opposition

Dr. sc. Željko Bartulović, izvanredni profesor

zeljko@pravri.hr

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

Dr. sc. Budislav Vukas, ml., izvanredni profesor

bvukas@pravri.hr

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

PRAVNOPOVIJESNI TEMELJI HRVATSKE DRŽAVNOSTI I PITANJE DRŽAVNIH GRANICA

Autori u ovom radu polaze od povijesnoga kontinuiteta hrvatske državnosti u okvirima različitih državnih zajednica u kojima postoje temeljne odrednice teritorija i organizacije vlasti te od XIX. st. i nacije kao oznaka identiteta i državnosti. Tijekom povijesti postoji i određenost granica iako su one, kao i kod drugih država, bile podložne promjenama. Državnost Hrvatske očituje se u Hrvatsko-Ugarskoj državnoj zajednici, Habsburškoj Monarhiji/Austro-Ugarskoj te jugoslavenskim državnim zajednicama u XX. st. Raspravlja se pojedinim pitanjima granica i graničnih sporova te kriterija za razgraničenje.

Autori obrazlažu procese re/konstituiranja državnosti u zbivanjima početkom 1990-ih godina naglašavajući međunarodnopravne standarde i procese međunarodnog priznanja i definiranja državnih granica.

Ključne riječi: Hrvatska, pravo, povijest, granice, međunarodno priznanje

Željko Bartulović rođen je 5. ožujka 1962. u Rijeci. Osnovno i srednje obrazovanje završio u Rijeci. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci 1986. Magistrirao je na poslijediplomskom studiju Pravnog fakulteta u Beogradu 1991. s temom „Imovinska prava Statuta područja pod vlašću Krčkih knezova u XIII. i XIV. stoljeću“. Doktorirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 28. prosinca 1998. s temom „Državnopravni položaj grada Sušaka 1919. – 1947.“ Izabran je za asistenta na Pravnom fakultetu u Rijeci na predmetu Povijest hrvatskoga prava i države (tada Povijest države i prava naroda SFRJ), a do 1990. i na predmetu Opća povijest prava i države. Objavio je knjigu *Neka pitanja stvarnih i obveznih prava, Vinodolski zakon 1288. te Krčki i Senjski statut 1388.*, petnaestak znanstvenih radova uglavnom s područja hrvatskoga srednjovjekovnog prava te je koautor skripta *Vrela iz pravne povijesti naroda SFR Jugoslavije* (s akademikima L. Margetićem i H. Sirotkovićem).

Budislav Vukas rođen je 7. svibnja 1974. godine u Rijeci. Maturirao je 1993. godine u Prvoj riječkoj hrvatskoj gimnaziji, a na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci diplomirao je 1998. Tijekom studija tri je godine obavljao dužnost demonstratora iz predmeta Povijest hrvatskoga prava i države. Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci zaposlen je od 1999. kao znanstveni novak na znanstveno-istraživačkom projektu „Državna pripadnost broda“. Školske godine 1998./99. upisuje Poslijediplomski studij iz međunarodnog javnog i privatnog prava na Pravnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Magistarski rad s naslovom „Hrvatska državnost s gledišta međunarodnog prava“ obranio je 2002. godine. Doktorirao je 2006. s disertacijom pod naslovom „Državnopravni status tršćanskog područja 1947. – 1954.“ na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U središtu njegovih interesa su pravnopovijesne i međunarodnopravne znanosti (napose Opća povijest prava i države). Do sada je autor ili koautor znanstvenih napisa u desetak publikacija, te je sudjelovao u radu više stručno-znanstvenih skupova. U svrhu znanstveno-istraživačkog usavršavanja boravio je na Sveučilištu u Genovi.

Željko Bartulović, Ph.D., Associate Professor

zeljko@pravri.hr

Faculty of Law, University of Rijeka

Budislav Vukas, jr., Ph.D., Associate Professor

bvukas@pravri.hr

Faculty of Law, University of Rijeka

THE LEGAL AND HISTORICAL FOUNDATIONS OF CROATIAN STATEHOOD AND THE ISSUE OF STATE BORDERS

In this article authors begin with historical continuation of the Croatian statehood in the framework of different state associations in which the basic elements of territory and organisation of government had existed, on to the 19th century and the nation as a mark of identity and statehood. In the course of history the borders had been determined, although they were submitted to changes, the same as it was the case with the other states. The statehood of Croatia existed in the Croatian-Hungarian state association, the Habsburg monarchy/Austro-Hungarian state as well as in the Yugoslavian state formations in the 20th century. There is a discussion of some selected issues referring to the borders, borders' disputes and the criteria to their determination. The authors elaborate the processes of re/constituion of the Croatian statehood during the events in the beggining of 1990s emphasizing the international legal standards and processes of the international recognition and determination of the state borders.

Key words: Croatia, law, history, borders, international recognition

Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

tihomil.mastrovic@zg.t-com.hr

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU u Zagrebu

MEĐUNARODNO PRIZNANJE HRVATSKOGA JEZIKA

Velikosrpska agresija na Republiku Hrvatsku značila je istodobno i agresiju na hrvatski jezik. To i ne čudi zna li se da je jezik najvažnija odrednica nacionalnog identiteta i potvrda postojanja nacionalne zajednice kao takve. Spontano, na sustavna zabranjivanja i negiranja hrvatskoga jezika u hrvatskim je gradovima zahvaćenim ratom, na različite načine iskazan otpor. Jedan od najboljih plakata o Domovinskom ratu uopće, nastao u najvećem gradu hrvatskog istoka, glasio je „Osijek nikada neće biti Oček“. Ostali su zapamćeni i brojni članci iz tiska u ono ratno vrijeme vezani uz jezik, poput ovoga: „Naružana ekavica protiv goloruke ikavice“ i dr. Nedvojbeno, uz sve ostale oblike otpora, prvenstveno vojne, čuvanje kulturnog i nacionalnog identiteta u teškim okolnostima Domovinskog rata ostvarivalo se i borbom za hrvatski jezik i njegovu zaštitu.

Velikosrpska agresija na Hrvatsku i Domovinski rat s jedne strane, te nerazumijevanje međunarodne zajednice s druge, aktualizirali su pitanja odnosa Hrvata i Srba, te njihovih nacionalnih jezika. Godine 1991. međunarodno je priznata Republika Hrvatska a njezina okupirana područja oslobođena su obrambeno-osloboditeljskim ratom 1995. Premda je Ustavom iz 1991. hrvatski jezik u Hrvatskoj utvrđen kao službeni jezik, bilo je potrebno ostvariti i njegovo međunarodno priznanje. To se dogodilo tek godine 2008. o čemu će se detaljnije izvijestiti na skupu.

Ključne riječi: Velikosrpska agresija, Hrvatski obrambeni rat, hrvatski jezik, međunarodno priznanje hrvatskoga jezika

Maštrović Tihomil rođen je 1952. u Zadru. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao i doktorirao iz područja filologije. Znanstveni savjetnik u trajnom zvanju i redoviti sveučilišni profesor u trajnom zvanju. Od 1976. zaposlen u Zavodu za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Od 1993. predaje na Sveučilištu u Zadru i od 1997. na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu.

Predsjednik Hrvatskoga sabora kulture u Zagrebu (1991. – 1994.), upravitelj Odsjeka za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU (1995. – 1999.), predsjednik Stručnog vijeća (dekan) Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (1997. – 2003.), te glavni ravnatelj Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (2007. – 2011.). Godine 2008. inicirao je međunarodno priznanje hrvatskoga jezika.

Objavio je deset autorskih znanstvenih knjiga, sedamdesetak znanstvenih rasprava s područja povijesti književnosti i kazališta, stotinjak stručnih članaka, tridesetak eseja i književnih prikaza te nekoliko stotina publicističkih članaka. Glavni je urednik kritičkog izdanja *Sabranih djela Milana Begovića* u dvadesetčetiri sveska, trinaest znanstvenih zbornika *Hrvatski književni povjesničari*, te još dvadesetak izdanja s područja književnosti i kulturne povijesti, među kojima i petosveščanog pretiska prvih novina na hrvatskom jeziku *Kraljski Dalmatin/Il Regio Dalmata* (2006.-2009.) i časopisa *Zora dalmatinska* u četiri knjige (1994.-1998.), trosveščanog izdanja *Pisma Iva Vojnovića* (2009.) i dr. Bio je predsjednik organizacijskog odbora dvadesetak znanstvenih skupova.

Tihomil Maštrović, Ph.D., Full Professor, Research Advisor

tihomil.mastrovic@zg.t-com.hr

The Institute for the History of Croatian Literature, Theater and Music

Croatian Academy of Sciences and Arts, Zagreb

THE INTERNATIONAL RECOGNITION OF THE CROATIAN LANGUAGE

The Greater Serbian aggression on Croatia meant at the same time also the aggression against the Croatian Language. This fact does not surprise one, since it is known that the language is the most important determinant of the national identity and the confirmation of the national community itself. Spontaneously, the systematic denial and suppression of the Croatian language were met with resistance expressed in various ways in the war affected Croatian cities. In general, one of the best posters of the Homeland War originated from the largest cities of the Croatian East, stating “Osijek will never be Ocek“. There are also numerous wartime press articles remaining remembered, which relate to the language, such as: “The armed ekavian against the unarmed ikavian” and others. Undoubtedly, besides all the forms of resistance, primarily the military one, the cultural and national identity was preserved in the difficult circumstances of the Homeland War also through the struggle for the Croatian language and its protection. On one hand, the Greater Serbian aggression on Croatia and the Homeland War, and on the other hand, the lack of understanding of the international community, actualized the issue of relations between Croats and Serbs as well as the issue of their national languages. In 1991, the Republic of Croatia was internationally recognized and its occupied areas were liberated in the defense war of 1995. Although the Constitution has determined the Croatian language to be the official language in Croatia, it was necessary also to achieve its international recognition. It was only in 2008 that this happened, which will be elaborated in detail in the paper presentation during the symposium.

Key words: Greater Serbian aggression, Croatian defense war, Croatian Language, international recognition of Croatian language

Dr. sc. Stjepan Šterc

sterc@geog.pmf.hr

Geografski odsjek PMF-a Sveučilišta u Zagrebu

Monika Komušanac, mag. educ. geogr. et hist.

mkomusanac@gmail.com

Geografski odsjek PMF-a Sveučilišta u Zagrebu

ISTOČNA HRVATSKA – STRATEŠKI PROSTOR OBRANE OD SRBIJANSKE AGRESIJE

Postoje prostori u kojima se povijest ponavlja nezavisno od političko-teritorijalnih ustroja, načina i tehnologije ratovanja i osvajanja, načina kontrole, logike i organizacije prostora, njihovih demografskih i prostornih potencijala, tradicije, identiteta itd. itd., ali iz jednostavnog razloga: geografskog položaja prostora iz kojeg onda deriviraju geopolitičko, geostrateško i ino njegovo značenje. Kroz cjelokupnu hrvatsku povijest i njezin civilizacijski razvoj današnji je prostor Hrvatske zapravo u cjelini takav, jer je geografija (ustvari njezin geografski položaj) hrvatska sudbina, vrijednost i nepromjenjiva datost. Kroz povijest su se u tom ponavljanju mijenjala samo značenja i uloge njezinih regija ovisno o smjerovima vojnih i političkih udara na Hrvatsku. Konceptije, modeli, želje i načini kontroliranja hrvatskoga prostora u osnovi su uvijek ostajali isti.

Ulogu strateškog prostora obrane Hrvatske početkom devedesetih, u nizu različitih načina kontrole hrvatskoga prostora u različitim vremenima, preuzela je istočna Hrvatska. Nije to bio njezin izbor, već njezin usud prigranične regije na izuzetno važnom podunavskom koridoru kojeg svaka vojska u pohodu mora kontrolirati kao zakonitost ratovanja i osvajanja. Pri tom je model i način kontrole bio vojno-osvajачki bez obzira na žrtve i materijalna razaranja kao dokaz moći i doktrine. Istočna Hrvatska i njezino stanovništvo preko noći je iz mirne i idilične hrvatske ravnice ušlo u povijesno značenje regije sa strateškom ulogom obrane Hrvatske.

Ključne riječi: strateški prostor, ponavljanje povijesti, doktrina udara, kontrola prostora, istočna Hrvatska

Stjepan Šterc, Geografski odsjek PMF-a Sveučilišta u Zagrebu. Na Geografskom odsjeku PMF-a nositelj je kolegija Demogeografija, Stanovništvo Hrvatske, Geografski teorijski pristup, Uvod u geografiju, Uvod u istraživački rad i Historijska geografija Hrvatske. Osnovni mu je znanstveni interes stanovništvo i prostor, teorija, filozofija, logika

i organizacija geografskog prostora te povijesna uvjetovanost i funkcionalnost hrvatskog prostora.

Monika Komušanac, mag. edukacijskih znanosti Geografije i Povijesti. Polaznica je doktorskog studija na Geografskom odsjeku PMF-a Sveučilišta u Zagrebu s istraživačkom doktorskom temom Revitalizacijski modeli stanovništva Hrvatske i suradnica na kolegijima Demogeografija i Stanovništvo Hrvatske.

Stjepan Šterc, Ph.D.

sterc@geog.pmf.hr

Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb

Monika Komušanac, mag. educ. geogr. et hist.

mkomusanac@gmail.com

Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb

EASTERN CROATIA – THE STRATEGIC TERRITORY OF DEFENSE AGAINST SERBIAN AGRESSION

There are areas in which history repeats itself, independently of political-territorial structure, modes and technologies of war and conquest, manners of control, logic and organization of space, their demographic and spatial potentials, tradition, identity, etc... but it happens for a simple reason: geographic location of territory from which its geopolitical, geostrategic and inner meaning are derived. Throughout the entire history of Croatia and its civilizational development, the present territory of Croatia, has been, indeed, Croatian destiny, the value and the unchangeable heritage, due to its geography (in fact, due to its geographical location). Throughout history, following the repetition of history, only meanings and roles of its regions have been changing, depending on the direction of the military and political attacks on Croatia. The concepts, models, desires and ways of controlling Croatian territory have always remained basically the same. Eastern Croatia took over the role of the strategic defense of Croatian territory in the early nineties, through implementation of a variety of manners to control Croatian territory at different times. It did not happen so by choice, but due to the region's border location at an extremely important Danube River corridor, which is to be controlled by every army in the campaign, respecting the principle of war and conquest. Thereat, the controlling model and method applied was of a military conquest manner, regardless of victims and material damage as evidence of power and doctrine. Eastern Croatia and its population turned overnight from the quiet and idyllic Croatian flatland to a historically significant region with a strategic role in the defense Croatia.

Key words: Croatia, strategic territory, history repeating, shock doctrine, control of territory, Eastern Croatia.

Marin Sabolović, mag. geogr.

marinsabolovic@net.hr

VOJNO-GEOGRAFSKA ANALIZA OPERATIVNOG PODRUČJA ISTOČNOSLAVNSKOG BOJIŠTA

Bojišnica, odnosno operativni prostor uključuje područje odgovornosti dodijeljeno postrojbi, okolno zemljište koje može utjecati na operacije i zračni prostor izravno iznad njega. Istočnoslavonsko bojište nastalo je u okviru ustrojavanja niza bojišta na ratom ugroženim područjima u Republici Hrvatskoj zbog sprječavanja terorističkih aktivnosti i daljnjih napredovanja neprijatelja.

Objekt rada je digitalni model reljefa (DMR) operativnog područja Istočnoslavonskog bojišta, a cilj rada je na temelju DMR-a prikazati vojno-geografske značajke operativnog područja tijekom agresije na prostor istočne Hrvatske 1991. godine. Metodologija istraživanja temelji se na metodama i tehnikama izrade digitalnog modela: metodama prikupljanja visinskih podataka, metodama interpolacije i odabira prostorne rezolucije. Na temelju izrađenog DMR-a primjenom osnovnog programa *ESRI ArcMap*-a 10.1. i ekstenzija *Military Analyst*, *3D Analyst* i *Spatial Analyst* bit će izvedene osnovne geomorfometrijske i specijalizirane analize. Osim spomenutih, bit će korištene statističke metode, metode usporedbe i u konačnici metode kartografske vizualizacije za prikaz izlaznog rezultata istraživanja.

Ključne riječi: vojno-geografska analiza, digitalni model, operativno područje, Istočno bojište, Domovinski rat

Marin Sabolović rođen je 1989. godine u Zagrebu. Osnovnu i srednju školu završio je u Bjelovaru, a zvanje magistra primijenjene geografije stekao je na Sveučilištu u Zadru s temom diplomskog rada „Značajke digitalnih modela reljefa u vojno-geografskim analizama – primjer: operacija ‚Maslenica‘ “. Članom je programskih odbora znanstveno stručnih skupova *Semiologija obrambenoga Domovinskog rata* održanoga na Sveučilištu u Zadru u prosincu 2013., *Vojno-geografski aspekti obrambenoga Domovinskog rata* održanoga na Sveučilištu u Zadru u ožujku 2014. i *Simbol, identitet i Domovinski rat* održanoga u listopadu 2014. godine na Sveučilištu u Zagrebu – Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta. Urednik je više zbornika radova, sudionik je više znanstveno-stručnih i stručnih skupova i autor znanstvenih radova upravo na temu Domovinskog rata. Dobitnik je nagrade rektora Sveučilišta u Zadru za iznimna studentska kulturna postignuća.

Marin Sabolović, Mag. Geogr.

marinsabolovic@net.hr

MILITARY GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF THE OPERATIONAL AREA OF THE EASTERN SLAVONIAN BATTLEFIELD

A battlefield or an operational area includes: the area of responsibility allocated to a unit, the surrounding grounds that may affect the operations, and the air space directly above it. The Eastern Slavonian battlefield was created during the establishment of a whole number of fronts in the war-affected areas of the Republic of Croatia, in order to prevent terrorist activities and further advancement of the enemy.

The object of this paper is a digital terrain model (DTM) of Eastern Slavonian battlefield, and the aim of this paper is based on military-geographical features of the operational area during the aggression on the Eastern Croatia 1991. The research methodology rests on the methods and techniques of creating digital models: methods of collecting elevation data, methods of interpolation and selection of spatial resolution. Some elementary geomorphometric and specialized analysis will be performed based on the DTM and applying the basic program ESRI ArcMap's 10.1. and the extensions *Military Analyst*, *3D Analyst* and *Spatial Analyst*. In addition to the methods stated, some statistical methods, methods of comparison and finally some methods of cartographic visualization will be applied to display the output. results of the research.

Key words: military-geographical analysis, digital model, operational area, Eastern Front, Homeland war

Dr. sc. Ana Holjevac Tuković

ana.holjevac@centardomovinskograta.hr

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata

HRVATSKI ISTOK KROZ DJELOVANJE MIROVNIH MISIJA UJEDINJENIH NARODA U DOMOVINSKOM RATU

Razdoblje aktivnije međunarodne političke i vojne nazočnosti u Hrvatskoj počinje Rezolucijom Ujedinjenih naroda od 21. veljače 1992., o pokretanju mirovne operacije i slanju međunarodnih zaštitnih snaga u Republiku Hrvatsku. To je razdoblje zaštitnih snaga Ujedinjenih naroda (UNPROFOR-a) i operacija Ujedinjenih naroda za obnovu povjerenja u Hrvatskoj (UNCRO-a), od proljeća 1992. do svibnja, odnosno kolovoza 1995. godine. Nestankom paradržavnih tvorevina na okupiranom području Hrvatske, nakon vojno-redarstvenih operacija „Bljesak“ i „Oluja“ ,srbijansko vodstvo, svjesno nove geopolitičke realnosti i činjenice da istočna Slavonija neće moći ostati pod srpskom okupacijom, prihvatilo je razgovore o mirnoj reintegraciji tog područja u ustavo-pravni sustav RH. To je bio preduvjet za postizanje sporazuma o mirnom i postupnom vraćanju istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema pod hrvatsku vlast. Hrvatska vlast i vodstvo Srba na tom, preostalom dijelu okupiranog područja RH, 12. studenoga 1995. potpisali su sporazum o mirnoj i postupnoj reintegraciji tog područja u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske („Erdutski sporazum“). Uvedena je Prijelazna uprava Ujedinjenih naroda (UNTAES) u istočnoj Slavoniji, sve do 15. siječnja 1998. kada je Republika Hrvatska konačno preuzela punu upravu nad tim područjem. Na temelju različitih iskustava u odvijanju procesa mirne reintegracije, misija UNTAES-a smatra se jednom od najuspješnijih mirovnih misija UN-a u svijetu.

Ključne riječi: Ujedinjeni narodi, mirovne misije, reintegracije, hrvatsko Podunavlje, UNPROFOR, UNRCO, UNTAES.

Ana Holjevac Tuković rođena je u Zagrebu, gdje je završila osnovno i srednjoškolsko obrazovanje. Diplomirala je Povijest na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1996. godine. Doktorirala je na temi iz Domovinskog rata 2012. (znanstveno područje: humanističke znanosti; znanstveno polje: povijest; grana: nacionalna povijest). Radila je kao povjesničarka i arhivistica u Hrvatskom državnom arhivu od 1996. do 2006. Od 2006. godine radi u Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata, na sređivanju i obradi arhivskoga gradiva. Voditeljica je Odjela za znanstveno istraživanje Domovinskoga rata.

Ana Holjevac Tuković, Ph. D.

ana.holjevac@centardomovinskograta.hr

The Croatian Memorial-Documentation Center of the Homeland War

THE CROATIAN EAST THROUGH THE WORK OF THE UN PEACEKEEPING MISSIONS IN THE HOMELAND WAR

The time period of more active international political and military presence in Croatia started with the UN Resolution of February 21, 1992, regarding the beginning of peacekeeping operation and sending the international protection forces to the Republic of Croatia. This is the period of activity of the UN Protection Forces (UNPROFOR) and the UN operation to renew reliance in Croatia. This period lasted from spring 1992 until August 1995. As the para-states, created in the occupied regions of Croatia, disappeared following the military and police operations Flash and Storm, the Serbian leadership, being aware of the new geopolitical reality and the fact that Eastern Slavonia would not remain under the Serbian occupation, accepted negotiations on the peaceful reintegration of that area into the constitutional and legal system of the Republic of Croatia. This was the precondition to the agreement on peaceful and gradual return of Eastern Slavonia, Baranja and Western Srijem under the Croatian jurisdiction. The Croatian government and the Serb leadership in this remaining part of the occupied area of the Republic of Croatia, signed an agreement on peaceful and gradual reintegration of that area into the constitutional and legal system of the Republic of Croatia on November 12, 1995 (The Erdut agreement). The Transitional Administration of the United Nations (UNTAES) had been introduced in Eastern Slavonia until January 15, 1998, when the Republic of Croatia finally resumed the full administration of that area. On the basis of different experience in the development of the peaceful reintegration process, the UNTAES mission is considered to be one of the most successful UN missions in the world.

Key words: United Nations, peacekeeping missions, reintegration, Croatian Danube Region, UNPROFOR, UNRCO, UNTAES.

Dr. sc., dr. sc. Miljenko Brekalo, znanstveni savjetnik

miljenko.brekalo@pilar.hr

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Osijek

PRAVNI ASPEKTI ORUŽANE POBUNE U REPUBLICI HRVATSKOJ 1991. – 1998.

Beogradski politički krugovi, kao i dio intelektualaca, 1990. godine kod Srba u Hrvatskoj, prije prvih višestranačkih demokratskih izbora, poticali su val antihrvatskoga raspoloženja. Nakon provedenih izbora i pobjede Hrvatske demokratske zajednice, pod optužbom da je nastupila restauracija Nezavisne Države Hrvatske i ustaštva, pobunjeni Srbi su pristupili blokiranju cestovnih prometnica. Ovaj vid njihovoga građanskoga neposluha poznat je kao tzv. balvan-revolucija, koja je bila uvertira u oružanu pobunu odnosno u krvavi Domovinski rat. Potpomognuti tadašnjim srbijanskim rukovodstvom na čelu s Miloševićem, određeni broj Srba u Hrvatskoj pristupio je naoružavanju, koje je provedeno uz obilatu logističku potporu Jugoslavenske narodne armije, kao i osvajanjem policijskih skladišta oružja. Prije toga, Jugoslavenska narodna armija razoružala je Teritorijalnu obranu, koja se nalazila u isključivoj ingerenciji tadašnje Socijalističke Republike Hrvatske. Paralelno s razoružavanjem teritorijalnih obrana u svim republikama bivše federacije, Jugoslavenska narodna armija pristupila je svome preustroju, naime, ukinute su armijske oblasti, koje su se poklapale s tadašnjim republičkim granicama i uvedeni su korpusi koji su u potpunosti zanemarili republičke granice.

Ponašanje instrumentaliziranih Srba na području Hrvatske 1990./91. godine usmjereno protiv sigurnosti pripadnika drugih nacionalnih skupina i njihove imovine, prema tada važećem saveznom i republičkom krivičnom (kaznenom) zakonodavstvu, predstavljalo je krivično (kazneno) djelo oružane pobune sankcionirano odredbama članka 124. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, odnosno članka 104. Krivičnog zakona Socijalističke Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Domovinski rat, oružana popuna, kazneno djelo oružane pobune, višestranački demokratski izbori, tzv. balvan revolucija.

Miljenko Brekalo rođen je 20. travnja 1962. godine u Osijeku. Osnovnu i srednju školu (Ekonomski i upravno-birotehnički obrazovni centar) završio je u Osijeku, u rodnom gradu je diplomirao, magistrirao i doktorirao na Pravnom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Magistarsku radnju iz znanstvenog područja društvenih znanosti, znanstveno polje: pravo, obranio je 11. veljače 2000. godine pod naslovom: „Nefiskalni prihodi, pravni i financijski učinci“, doktorsku disertaciju iz istog

znanstvenog područja i znanstvenog polja obranio je 19. ožujka 2003. godine pod naslovom: „Problemi suzbijanja protupravnih ponašanja u svezi s ostvarenjem nefiskalnih prihoda“. Dana 24. svibnja 2012. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru po drugi put je postao doktor znanosti iz znanstvenoga područja humanističkih znanosti, znanstveno polje: povijest, znanstvena grana: svjetska i hrvatska moderna i suvremena povijest, gdje je obranio doktorsku tezu pod naslovom: „Povijesni prikaz Monetarne unije Savezne Republike Jugoslavije, Republike Srpske i Republike Srpske Krajine ,s posebnim osvrtom na hrvatsko monetarno područje.“

Područje njegovog interesa su: javne i monetarne financije, financijsko i monetarno pravo, radno i socijalno pravo, ustavno pravo i svjetska i hrvatska moderna i suvremena povijest.

U svome dosadašnjem znanstveno-istraživačkom radu, dr. Brekalo objavio je četiri knjige, i to: *Evazija kapitalnih prihoda*, Svjetla grada d.o.o. Osijek, 2004.; *Suverenitet Republike Hrvatske 1990. – 1998.*, Svjetla grada d.o.o. Osijek, 2009.; *Monetarni suverenitet i eurozona*, Svjetla grada d.o.o. Osijek, 2011.; *Ratna monetarna unija SRJ, RS i RSK*, Svjetla grada d.o.o. Osijek, 2012., a u postupku objave nalazi mu se peta knjiga. Osim knjiga, objavio je pedesetak znanstvenih radova s tuzemnim i inozemnim recenzijama.

Pored znanstveno-istraživačkog rada u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba, gdje radi kao znanstveni savjetnik i voditelj Područnog centra Osijek, obavlja nastavu na Studiju socijalnog rada Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i na Veleučilištu „Lavoslava Ružičke“ u Vukovaru; predaje pravnu grupu predmeta.

Miljenko Brekalo, Ph.D., Ph.D., Research Advisor

miljenko.brekalo@pilar.hr

Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb – Regional Center Osijek

THE LEGAL ASPECTS OF THE ARMED REBELLION IN THE REPUBLIC OF CROATIA 1991-1998

The Belgrade political circles, as well as the part of intellectuals, stimulated a wave of anti-Croatian sentiment among Serbs in Croatia before the first multiparty democratic elections in 1990. After the conducted elections and the victory of the Croatian Democratic Union, based on charges that the Independent State of Croatia and the Ustahas had been restored, rebellious Serbs started blocking roads. This form of their civil disobedience was known as the so-called Log Revolution, which was a prelude to the armed rebellion e.g. to the bloody Homeland War. A certain number of Serbs in Croatia, who had been supported by the then Serbian leadership headed by Milošević, started to arm themselves, having the full logistical support of the Yugoslav National Army and conquering the police weapon storages. Prior to this, the Yugoslav National Army had disarmed the Territorial Defense Units which were under the exclusive authority of the then Socialist Republic of Croatia. Simultaneously to the disarmament of the Territorial Defense Units in all the republics of the former federation, the Yugoslav National Army had started its own reorganization, e.g. all the army districts, which had been determined by the then borders of the socialist republics, were abolished and the military corps were introduced, completely disregarding the borders of the republics. The behaviour of the instrumentalized Serbs on the Croatian territory in 1990-1991 was directed against the safety of members belonging to other national minorities and their property. According to the then positive federal and republic criminal legislation this behaviour represented a criminal act of armed rebellion, sanctioned by the provisions of Article 124 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, ie. Article 104 of the Criminal Code of the Socialist Republic of Croatia.

Key words: Homeland War, armed rebellion, criminal act of armed rebellion, multiparty democratic elections, so-called Log Revolution

Denis Njari, mag. hist.

denis.njari@gmail.com

Osnovna škola Korog

MAĐARI ISTOČNE SLAVONIJE U DOMOVINSKOM RATU

Dvije trećine Mađara od njihovog ukupnog broja u Republici Hrvatskoj živjelo je 1991. godine na području Baranje ili istočne Slavonije i zapadnog Srijema, odnosno u istočnim dijelovima današnjih županija Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske i time su bili izravno ugroženi od velikosrpske agresije, budući da se apsolutna većina Mađara u Domovinskom ratu opredijelila za hrvatsku neovisnost. Brojni su se mađarski mladići s toga područja dragovoljno uključili u postrojbe Zbora narodne garde i Hrvatske vojske, od kojih ima i nezanemarljiv broj onih koji zasluženo nose odličja za hrabrost i junački pothvat u ratu na raznim bojišnicama. Značajan je i broj dragovoljaca Mađara koji prethodno nisu bili ni na koji način povezani s Hrvatskom nego su se u rat uključili s ciljem pomaganja njezinoj obrani od nametnutog i nepravednog rata. Najpoznatiji takav pojedinac zasigurno je bio Eduardo Rózsa-Flores, poznatiji pod nadimkom Chico, prema čijemu je životu snimljen 2001. godine i film zapažen u međunarodnim okvirima, a koji je hrvatski Domovinski rat prikazao u pravom svjetlu. U ovom radu ukratko će biti izneseni najvažniji ratni događaji na području triju istočnoslavonkih naselja s većinskim mađarskim stanovništvom 1991. godine. U Hrvatskoj su, naime, neposredno prije Domovinskog rata, naselja naseljena pretežno Mađarima bila, izuzme li se Baranja, samo Korod, Laslovo i Hrastin, sva tri s kontinuitetom naseljenosti Mađarima još od svoga osnutka u srednjem vijeku.

Ključne riječi: Mađari, istočna Slavonija, Domovinski rat, Korod, Laslovo, Hrastin, nacionalne manjine

Denis Njari rođen je 1987. godine. Godine 2010. završio je diplomski studij Povijesti i Hrvatskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Trenutno pohađa doktorski studij Povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Učitelj je Povijesti i Hrvatskoga jezika u školi mađarske nacionalne manjine u Korodu te radi kao učitelj Povijesti u Osnovnoj školi *Ivan Goran Kovačić* u Đakovu. Dosad je objavio tri knjige, dvadesetak znanstvenih i stručnih radova, nekoliko prijevoda s mađarskog na hrvatski jezik te sudjelovao na nekoliko međunarodnih historiografskih znanstvenih skupova kao izlagač. Ponajviše se bavi temama o mađarskoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj.

Denis Njari, mag. hist.

denis.njari@gmail.com

Elementary School Korog

THE HUNGARIANS OF EASTERN SLAVONIA IN THE CROATIAN HOMELAND WAR

Two-thirds of the total number of Hungarians in Republic of Croatia 1991. lived in Eastern Slavonija, Baranja or Western Srijem, or more precisely, in eastern parts of nowadays Osijek-Baranja and Vukovar-Srijem Counties. Therefore, they were directly endangered by Serbian aggression, because most of Hungarians declared themselves to be for Croatian independence. Many of young Hungarians living in that area volunteered into the Croatian Army, and many of them own and have well deserved their medal of honour for bravery and heroism in the war in various fronts. There was also a significant number of Hungarian volunteers that had never before been connected to Croatia but had joined the war in order to help defend from unfair and unjust war. The most popular individual was Eduardo Rózsa-Flores, known as Chico, who also made a film about his life in 2001. That movie has been well received in the international circles and it has been a great help in showing what the Croatian Homeland War was really all about. This paper will present the most important war events in the area of the three Eastern Slavonian villages inhabited mostly by the Hungarian population in the year of 1991. In fact, in Croatia just before the Homeland war, there were only three villages mostly inhabited by the Hungarian population: Korog, Laslovo and Hrastin, if one excludes Baranja. All these three villages have been continuously populated by Hungarians, since their very foundation in the Middle Ages.

Key words: Hungarians, Eastern Slavonia, Homeland War, Korog, Laslovo, Hrastin, national minorities

Marija Šerić, prof. u miru

marija.podosoje@gmail.com

SLOVACI U DOMOVINSKOM RATU

Padom Berlinskog zida pale su i iluzije kojima smo bili podložni od Drugog svjetskog do Domovinskog rata. I danas osjećamo ironiju i satiru o ideji i konceptu nacionalne države. Često se „citira“ predsjednika Tuđmana. Mladi ljudi slušaju tumačenja izvađena iz konteksta vremena i govora.

Naravno, država pripada svim stanovnicima i narodima koji u njoj žive, pogotovo onima koji su je branili i doživljavali kao svoju domovinu. U državama s dugom tradicijom demokracije ne može biti nejasno tko pripada toj državi i tko će ju braniti ako ustreba.

Cilj je ovoga rada pokazati da su svi pripadnici nacionalnih manjina, osim nekih Srba, težili hrvatskoj samostalnosti i da su se na razne načine uključili u Domovinski rat. Hrvatska nije dovoljno koristila podatke o sudjelovanju Slovaka u Domovinskom ratu. Antihrvatska poropaganda plasirala je ideju o građanskom ratu, a i o vjerskom sukobu. Cilj je bio poniziti i Katoličku Crkvu.

Ovim radom želimo pokazati da su se u Domovinski rat uključili i Slovaci katoličke i protestanske vjere. Ne smijemo zaboraviti ni Ukrajince kao ni Rusine koji su živjeli na vukovarskom području.

Dakle, Hrvatska je pokazala da je država svih svojih stanovnika koji je prihvaćaju, što je osnovni civilizacijski čin u cijelom svijetu.

Ključne riječi: Domovinski rat, Slovaci, Katolička Crkva

Marija Šerić rođena je 1948. godine. Završila je Filozofski fakultet u Zagrebu 1972. godine – smjer Jugoslavenski jezici i književnost i Filozofija, položila stručni ispit u Zagrebu 1978. godine Promaknuta u zvanje mentora 29. lipnja 2001. godine. Radila je preko 20 godina u srednjoj školi kao profesorica Hrvatskog jezika, Filozofije, Logike i Psihologije, u Zavodu za školstvo kao savjetnica za Hrvatski jezik, a sljedećih 20 godina, tijekom Domovinskog rata pa do mirovine, bila je ravnateljica II. gimnazije u Osijeku. Više je godina organizirala i vodila smotru Lidrano na općinskoj i županijskoj razini i natjecanje u poznavanju hrvatskoga jezika na državnoj, općinskoj i županijskoj razini. Trenutno je u mirovini. Tijekom Domovinskog rata organizirala je boravak i nastavu u Njemačkoj, Austriji, Italiji i Slovačkoj, za školsku djecu iz Osijeka. Osim školske djece zbrinjavala je i djecu predškolskog uzrasta. Kako su s tom djecom morale biti i majke, organizirala im je cjelokupni život u tim zemljama. Za te je zasluge 29. svibnja 1995. odlikovana Redom Danice hrvatske s likom Antuna Radića.

Marija Šerić, Teacher retired

marija.podosoje@gmail.com

THE SLOVAKS OF EASTERN CROATIA IN THE HOMELAND WAR

With the fall of the Berlin Wall all the illusions that we were subject to from the 2nd World War till the Homeland War, collapsed. We still feel the irony and the satire about the notion and the concept of the national state. President Tuđman has been often “quoted”. Young people listen to the interpretation taken out of the time and speech context. The state belongs, of course, to all the residents and the people who live in it, especially to those who defended it and who saw it as their own homeland. In a country with a long democratic tradition it cannot be unclear who belongs to this country and who will defend it, if it should become necessary. The objective of this paper is to show that all members of national minorities, with the exception of some Serbs, aspired Croatian independence and were involved in various ways in the Homeland War. Croatia has not sufficiently used the data on the participation of Slovaks in the Homeland War. The anti-Croatian propaganda launched the idea of both a civil war and a religious war. The goal was to humiliate the Catholic Church. This paper aims to show that there were also Slovaks of protestant denomination involved in the Homeland War. We must forget neither Ukrainians nor Rusyns who used to live in Vukovar area. Thus, Croatia has proved to be the state of all its residents who have accepted it, which represents the fundamental act of civilization in the entire world.

Key words: Homeland War, Slovaks, Catholic Church

Dr. sc. Dražen Živić, izv. profesor, znanstveni savjetnik
drazen.zivic@pilar.hr

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Vukovar

Mr. sc. Ivan Hubalek

ivan.hubalek@os.t-com.hr

Ogranak Matice hrvatske Vukovar

RATNA SKLONIŠTA U VUKOVARU 1991. GODINE – CRTICE ZA POVIJEST VUKOVARSKE BITKE

U radu će se, na temelju arhivskih izvora, svjedočanstava sudionika obrane Vukovara te do sada objavljene literature i dokumenata, rekonstruirati, prikazati i pojasniti broj, tipologija, teritorijalni razmještaj i organizacija sustava ratnih skloništa u Vukovaru tijekom ljeta i jeseni 1991. godine. Tipološki gledano, ratna se skloništa u Vukovaru mogu podijeliti u četiri osnovne i najbrojnije skupine: (1) izgrađena i uređena atomska skloništa, (2) podrumi i sutereni u tvorničkom kompleksu „Borovo“, (3) stari podrumi u vukovarskim prapornim/lesnim naslagama te (4) podrumi u obiteljskim kućama i višestambenim zgradama. U njima je tijekom napada JNA i srpskih paravojnih postrojbi na Vukovar zaštitu našlo 10 do 15 tisuća civila, uglavnom žena, djece, nemoćnih i starijih osoba. Posebnu skupinu skloništa čini Vukovarska ratna bolnica i Rezervna ratna bolnica u zgradi *Borovo Commerca* u tvorničkom kompleksu „Borovo“. Primarna uloga ovih skloništa bila je zdravstvena skrb i smještaj ranjenika. Život u skloništimu nije bio lagan i bez opasnosti po gubitak života ili ranjavanje, ali je u datim okolnostima bio izvrsno organiziran, relativno dobro logistički osiguran (hrana, voda, odjeća), u njima se pružala adekvatna medicinska pomoć, a po potrebi i mogućnostima i duhovna potpora (svete mise). S obzirom na veliku ulogu koju su ratna skloništa imala tijekom obrane Vukovara, osobito u kontekstu zaštite civilnog stanovništva i ranjenika, ujedno i njihove nedovoljne istraženosti, tema ovoga priopćenja znanstveno je relevantna i aktualna.

Ključne riječi: Vukovar, Vukovarska bitka, skloništa, civilno stanovništvo, ranjenici

Dražen Živić, znanstveni je savjetnik na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar. Posebno se bavi istraživanjima povezanim s demografijom Hrvatske, demografijom malih područja, demografijom braka i obitelji, demografskim posljedicama Domovinskog rata te etnodemografijom. Voditelj je Područnoga centra Instituta Pilar u Vukovaru. Objavio je stotinjak znanstvenih i stručnih radova u časopisima, zbornicima radova i knjigama te sudjelovao na pedesetak domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova.

Ivan Hubalek, umirovljenik. Bavi se istraživanjima: tvrtke Bata – Borovo, Vukovar, civili i proizvodnja u Domovinskom ratu u Vukovaru, tradicijska riječna plovila u Vukovaru. Objavio je desetak stručnih radova u časopisima i zbornicima radova. Sudjelovao je na dvadesetak domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova. Član je predsjedništva Ogranka Matice hrvatske Vukovar.

Dražen Živić, Ph.D., Associate Professor, Research Advisor
drazen.zivic@pilar.hr
Ivo Pilar Institute of Social Sciences, Zagreb – Regional Center Vukovar

Ivan Hubalek, Mag.Ph.
ivan.hubalek@os.t-com.hr
Matrix Croatica – Branch Vukovar

WAR SHELTERS IN VUKOVAR IN 1991 – SKETCHES FOR THE HISTORY OF VUKOVAR BATTLE

Based on the archival sources, the testimonies of participants in the defense of Vukovar and the literature and documents so far published, this paper will reconstruct, present and explain the number, types, territorial distribution and organization of the war shelter system in Vukovar during the summer and the fall of 1991. Typologically, the war shelters in Vukovar can be divided into four basic and the most numerous groups: 1) built and equipped nuclear bunkers, 2) cellars and basements in the “Borovo” factory complex, 3) old cellars in the Vukovar loess sediments and 4) cellars in family houses and apartment buildings. These shelters gave protection to 10-15000 civilians, mostly women, children, weak and elder people while the JNA (abbr. Yugoslav National Army) and Serbian paramilitaries were attacking Vukovar. A special group of shelters is represented by the Vukovar War Hospital and the Army Reserve Hospital in the “Borovo Commerce” building within the “Borovo” factory complex. The primary role of these shelters was health care and accommodation of the wounded. Life in these shelters was not easy and without danger of losing life or of being wounded, but in the given circumstances it was well organized and logistically relatively well secured (food, water, clothes). Adequate medical aid was provided and, if needed and possible, there was also spiritual support given (the holy mass). If one takes into account the large role that wartime shelters had during the defense of Vukovar, especially in the context of the protection of civilians and the wounded, and the fact that the shelters have not yet been thoroughly researched, the topic of this communication is relevant and actual from the scientific point of view.

Key words: Vukovar battle, shelters, civilians, the wounded

Davor Runtić, prof. u miru

davor.runtic@gmail.com

TORDINCI 1991., FENOMEN OBRANE

Kada je Mile Dedaković – Jastreba, zapovjednik obrane Vukovara, ustrojio zapovjedništvo Oprativne skupine Vukovar – Vinkovci u Centru za obavješćivanje u Vinkovcima i kada je područje tih dviju općina postalo i službeno jedinstveno obrambeno područje, vrlo je brzo uočio da se selo Tordinci nalazi u gotovo potpunom okruženju, ali da se uspješno brani. Gledajući zemljovid odmah mu je postalo jasno da se tu događa nešto posebno čemu treba posvetiti pažnju i doznati što više. Upitao je odgovorne u Zapovjedništvu 109. vinkovačke brigade HV-a kakva je situacija tamo i što tim ljudima treba kako bi nastavili svoju uspješnu obranu. Zapovjednik brigade je rekao da je sve u redu i da imaju stalnu vezu s braniteljima Tordinaca. Ipak, i pored ovakvog odgovora, Dedaković je otada to pozorno pratio...

Ključne riječi: obrana sela Tordinci, Domovinski rat, 1991., Mile Dedaković – Jastreba

Davor Runtić do Domovinskog rata je poznat hrvatskoj javnosti kao profesionalni slikar sa statusom slobodnog umjetnika, koji je priredio gotovo stotinu samostalnih izložbi u zemlji i inozemstvu. Rođen je 1941. godine u Splitu, no od djetinjstva živi u Slavoniji. Završio je Pedagošku akademiju u Osijeku diplomiravši 1965. s temom „Ropstvo u Rimskoj republici“, a 1981. diplomira na Fakultetu političkih znanosti s temom iz vojne povijesti „Problemi zaraćenih strana prilikom proboja Srijemskog fronta“. Nakon višestranačkih i demokratskih izbora 1990. godine postaje izvjestitelj HINA-e za Vinkovce i Vukovar, kasnije za Županju i Bosansku Posavinu. Potkraj siječnja 1991. godine kao dragovoljac u vinkovačkom Centru za obavješćivanje organizira široku mrežu informanata koji su pratili i dojavljivali sve o pokretima neprijateljske vojske i pripremama agresije. Od sredine listopada 1991. godine u Operativnoj skupini Vukovar – Vinkovci – Županja glasnogovornik je zapovjednika Mile Dedakovića – Jastreba i Vinka Vrbanca. U 109. vinkovačkoj brigadi i 11. domobranskoj pukovniji obnaša dužnost pomoćnika zapovjednika brigade i pukovnije za IPD. Davor Runtić je najplodniji pisac knjiga o Domovinskom ratu u Hrvatskoj. Pisanje temelji na osobnom iskustvu i istraživanju koje traje od 1991. godine, kada je djelovao kao ratni izvjestitelj i glasnogovornik Mile Dedakovića – Jastreba i Vinka Vrbanca. Do sada je objavio 37 knjiga o Domovinskom ratu, među kojima su *Tako smo branili Vukovar*, *Bitka za Vukovar* (s Milom Dedakovićem i Alenom Mirković), *Prvi hrvatski redarstvenik*, četveroknjžje *Vukovar i istočno bojište*, te brojne druge. Od 1992. godine intenzivno se bavi prikupljanjem iskaza i dokumenata o Domovinskom ratu, pa je tako zabilježio i sudbine petstotinjaka onih koji su bez svake sumnje junaci Domovinskoga rata.

Davor Runtić, Teacher retired

davor.runtic@gmail.com

TORDINCI OF 1991, A PHENOMENON OF DEFENSE

After Mile Dedakovic, a commander of the defense of Vukovar, had established command of the Operating Group Vukovar - Vinkovci at the Center for Information in Vinkovci and after the area of the two municipalities had become officially a single defense area, he realized very quickly that the village of Tordinci had been almost completely surrounded, but still it had been successfully defended. While he was looking at the map, it immediately became clear to him that there was something special going on, which one should pay attention to, and find out about it as much as possible. He asked the officers in charge in the Command of the 109th Vinkovci brigade what the situation was there and what these people in Tordinci needed in order to continue its successful defense. The brigade commander said that everything had been fine and that they had had a permanent connection with the defenders of Tordinci. However, despite this response, Dedakovic had been carefully monitoring the situation in Tordinci ever since...

Key words: defense of Tordinci, Homeland War, 1991, Mile Dedaković - Jastrebo

Ivica Završki, dipl. iur.
matica-hrvatska@os.t-com.hr
Ogranak Matice hrvatske Osijek

Dr. sc. Marino Manin, izvanredni profesor, znanstveni savjetnik
mmanin@hrstud.hr
Hrvatski institut za povijest, Zagreb

Dr. sc. Zvezdana Penava Brekalo
zvezdana.penava@os.t-com.hr
Druga gimnazija Osijek

POLJOPRIVREDNO DOBRO BELJE – EKONOMSKE POSLJEDICE OKUPACIJSKE PLJAČKE (1991. – 1998.)

U ovome radu prikazana je suvremena povijest najvećeg baranjskog gospodarskog subjekta i poljoprivrednog kompleksa, Poljoprivrednog dobra Belje, tijekom proteklih četvrt stoljeća od uspostave višestranačkog sustava i stjecanja samostalnosti Republike Hrvatske, preko razdoblja srpske pobune i okupacije, te mirne reintegracije u ustavno-pravni poredak Hrvatske, do djelovanja u uvjetima slobodnog tržišta u okvirima Europske unije. Krucijalan je datum za Poljoprivredno dobro Belje i za Baranju 22. kolovoza 1991. godine, kada su srpski pobunjenici uz pomoć tzv. JNA okupirali najveći dio hrvatskoga državnog teritorija između Drave i Dunava, te prognali većinsko hrvatsko stanovništvo, dio Mađara, pa i one Srbe koji se nisu slagali s aktualizacijom koncepta Velike Srbije. Nakon što je Belju u Domovinskom ratu nanesena golema ratna šteta, tijekom procesa mirne reintegracije uz intervenciju i obilnu pomoć države osiguran je opstanak i razvoj tog gospodarskog subjekta, a time su stvorene i pretpostavke za povratak prognanog stanovništva u Baranju.

Ključne riječi: Belje, Baranja, Republika Hrvatska, Domovinski rat, mirna reintegracija.

Ivica Završki rođen 1957. u Osijeku. Pravni fakultet završio je u Osijeku 1983. Kao odvjetnički vježbenik radio je do 1985., a potom se zaposlio u tada PIK-u Belje. Pravo-sudni ispit položio je 1986. godine. U Belju je obavljao razne funkcije od pravnika do člana Uprave te direktora Pravne službe koncerna. Od 2013. radi kao viši savjetnik za školstvo, a danas kao viši savjetnik za pravne poslove u Odjelu za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu Osječko-baranjske županije. Specijalizirao je trgovačko pravo i posebice zastupanje u trgovačkim i financijskim sporovima. U Domovinskom ratu bio je prvi zapovjednik Narodne zaštite tadašnjeg MO „Kardinal F. Šeper“ u Osijeku i tajnik Kriznog štaba Belja u progonstvu. Bio je i gradski vijećnik Grada Osijeka od 1997. do 2002., potom županijski vijećnik, a od 2009. godine i danas gradski vijećnik. Dopredsjednik Županijske skupštine Osječko-baranjske bio je 2005. – 2007., potom predsjednik Skupštine 2007. – 2009. god, dopredsjednik Gradskog vijeća 2009. – 2013. god. Član Kazališnog vijeća HNK u Osijeku bio je 2009. – 2013. god. Dobitnik je odličja: Red hrvatskoga trolista, Spomenica domovinske zahvalnosti, Spomenica Domovinskog rata. Od djetinjstva je u vezi s Maticom hrvatskom, a predsjednik je Ogranak Matice hrvatske u Osijeku od 2011. god. U njegovu je mandatu ogranak, koji se nalazio pred gašenjem, financijski konsolidiran i u srpnju 2012. organizirana je povijesna prva Skupština Matice hrvatske istočno od Zagreba, u Osijeku.

Marino Manin rođen je 1968. godine u Umagu. Studij Povijesti i Talijanskog jezika i književnosti upisao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i diplomirao 1994. godine. Pri istome fakultetu 1999. obranio je magistarski rad, a 2003. doktorsku disertaciju. Od 1995. godine radi u svojstvu znanstvenog novaka pri Institutu za suvremenu povijest (danas: Hrvatski institut za povijest), gdje je i danas zaposlen kao znanstveni savjetnik. Od 2008. do 2011. obnašao je dužnost ravnatelja Instituta za migracije i narodnosti. Od siječnja 2007. do prosinca 2013. bio je voditelj znanstvenog projekta „Povijest Istre: sustavi, institucije, društvo i identitet u 19. i 20. stoljeću“, kojeg je financiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske. Od 2005. vanjski je suradnik Odjela za povijest Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu trenutno u naslovnom znanstveno-nastavnom zvanju izvanredni profesor. Bavi se prvenstveno gospodarskom poviješću. Objavio je više desetaka znanstvenih i stručnih radova, sudjelovao na nekoliko desetaka znanstvenih skupova u zemlji i u inozemstvu. Sudjeluje u radu nekoliko uredništava uglednih časopisa, među kojima ističemo *Časopis za suvremenu povijest* od 2009. do danas.

Zvezdana Penava Brekalo, rođena je u Osijeku gdje je 1990. godine diplomirala na studiju engleskog i njemačkog jezika i književnosti na Pedagoškom fakultetu u Osijeku. U kolovozu 1990. odselila je u Beč, gdje je radila na poslovima zastupništva za Sie-

mens Elektrogeräte GmbH München za Istočnu Europu. Tijekom Domovinskog rata, 1992. – 1995., radila je za Ministarstvo obrazovanja Austrije, odnosno Gradsko školsko vijeće grada Beča na projektu za prihvat i integraciju djece izbjeglica u školski sustav grada Beča. 1995. godine se zbog stručnog i jezičnog usavršavanja preselila u Toronto, Kanada, gdje je tri godine radila za njemačku zrakoplovnu tvrtku Lufthansa, u kojoj je posebno bila zapažena pri implementaciji novina za poboljšanje kvalitete poslovne komunikacije, te je bila jedan od nositelja međunarodnog projekta za cijelu tvrtku u svezi s „Management – die totale Qualität” (Upravljanje totalnom kvalitetom). 1998. godine iz osobnih razloga se vratila u domovinu, te od rujna 1998. radi kao profesor engleskog i njemačkog jezika na II. gimnaziji Osijek. 2002. godine upisala je na Ekonomskom fakultetu u Osijeku Poslijediplomski znanstveni studij „Marketing”, te je magistrirala na temi „Osobni marketing” 2008. godine. Na OET „dr. Mijo Mirković” u Puli obranila je 2012. doktorsku disertaciju pod naslovom „Konceptualizacija obrazovanja za osobni marketing u sustavu visokoškolskog poslovnog obrazovanja”. Područja istraživačkog interesa su marketing u obrazovanju, osobni marketing, marketing posloprimatelja i automarketing.

Ivica Završki, LL.M
matica-hrvatska@os.t-com.hr
Matrix Croatica – Branch Osijek

Marino Manin, Ph.D., Associate Professor, Research Advisor
mmanin@hrstud.hr
Croatian Institute of History – Zagreb

Zvezdana Penava Brekalo, Ph.D.
zvezdana.penava@os.t-com.hr
Druga gimnazija Osijek

BELJE STATE FARM – THE EFFECTS OF THE WAR ROBBERY (1991/1998)

The paper reviews contemporary history of the largest economic subject and agricultural tract of land in Baranja, the Belje State Farm. It deals with the period of the last quarter of the century - since the establishment of the multi-party system and the independence of the Republic of Croatia, through the period of the Serb rebellion and the occupation, the peaceful reintegration into the constitutional and legal system of Croatia, all the way to operating in conditions of the free market within the European Union. The crucial date for Belje State Farm, and Baranja as well, turned out to be August 22nd 1991, when Serbian rebels with the assistance of the so called the Yugoslav National Army occupied the largest part of the Croatian state territory between the rivers of Drava and Danube. The Croatian majority inhabitants were sent into exile, as well as a part of the Hungarian inhabitants and even those Serbs who did not agree with the actualization of the Greater Serbia concept. Belje suffered enormous war damages, but during the process of the peaceful reintegration, through the intervention and the massive help of the state, the survival and development of that economic subject were insured. Those were the main preconditions for the return of the exiled inhabitants into Baranja.

Key words: Belje, Baranja, Republic of Croatia, Homeland War, peaceful reintegration

Prof. dr. sc. Srećko Tomas
srecko.tomas@ptfos.hr
Prehrambeno-tehnološki fakultet Osijek,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Prof. dr. sc. Drago Šubarić
drago.subaric@ptfos.hr
Prehrambeno-tehnološki fakultet Osijek,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Prof. dr. sc. Vlado Guberac
vlado.guberac@pfos.hr
Poljoprivredni fakultet Osijek,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Dr. sc. Zvonimir Zdunić, izv. prof., znanstveni savjetnik
zvonimir.zdunic@poljinos.hr
Poljoprivredni institut Osijek

Dr. sc. Josip Kovačević, izv. prof., znanstveni savjetnik
josip.kovacevic@poljinos.hr
Poljoprivredni institut Osijek

Dr. sc. Darko Kiš, izv. prof.,
darko.kis@pfos.hr
Poljoprivredni fakultet Osijek,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

STRADANJE BIOTEHNIČKOG ZNANSTVENO-NASTAVNOG CENTRA TIJEKOM DOMOVINSKOG RATA

Biotehnički znanstveno-nastavni centar (BTZNC) sa sjedištem u Osijeku, na ondašnjoj Tenjskoj cesti b.b., imao je u svom sastavu: Poljoprivredni fakultet Osijek (s dijelom fakulteta u Vinkovcima), Poljoprivredni institut Osijek i Prehrambeno-tehnološki fakultet Osijek, a sve su to bile sastavnice Sveučilišta u Osijeku.

Razdoblje od 1991. do 1998. ostat će duboko utkano u povijest svih članica BTZNC-a, jer je 1991. započela velikosrpska agresija na Republiku Hrvatsku i među prvim napadnutim ustanovama i objektima u Osijeku bile su upravo članice BTZNC-a. Zaposlenici su već krajem ljeta 1991. morali napustiti objekte BTZNC-a, pokušavajući u stankama agresorskog granatiranja spasiti barem dio intelektualne građe te znanstvene i nastavne opreme, prenošenjem u Osijek ili u druga mjesta u Hrvatskoj, pa i u susjednu Mađarsku. Međutim, sastavnice BTZNC-a nisu prekinule svoj rad. Nastavile su raditi u vrlo otežanim uvjetima u progonstvu, zahvaljujući susretljivosti brojnih institucija, ustanova, tvrtki i pojedinaca u Osijeku i cijeloj Hrvatskoj. Budući da je održavanje nastave i u Osijeku, osobito nakon pada Vukovara, bilo izuzetno otežano i po život studenata opasno, studentima je omogućeno da studije nastave na odgovarajućim fakultetima u Hrvatskoj, napose u Zagrebu.

Tijekom Domovinskoga rata BTZNC je u cjelini ostao bez velikog broja svojih zaposlenika, kako poginulih, tako i onih koji su trajno napustili pojedine sastavnice BTZNC-a, što je predstavljalo veliki gubitak.

Osim toga, tijekom Domovinskoga rata, objekti BTZNC-a, kao i veliki dio znanstvene, nastavne i druge opreme, te brojna vrijedna knjižna građa i dokumentacija, u potpunosti su uništeni. Procijenjeno je da su članice BTZNC-a pretrpjele štetu u iznosu od oko 70.000.000 eura.

Unatoč takvim uništavanjima, prije svega ljudskih života, a zatim svih materijalnih i nematerijalnih dobara koje su ljudi godinama gradili i uvećavali, sastavnice BTZNC-a uspjele su i u progonstvu, u otežanim uvjetima nastaviti svoj život, razvijati se i rasti, tako da danas predstavljaju stožerne sastavnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (Poljoprivredni fakultet i Prehrambeno-tehnološki fakultet), a Poljoprivredni institut Osijek najveći je takav institut u Hrvatskoj.

Ključne riječi: Biotehnički znanstveno-nastavni centar, Domovinski rat

Srećko Tomas diplomirao je 1977. godine na Kemijsko-tehnološkom fakultetu u Splitu, magistrirao 1989. na Tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a doktorirao 1993. godine na Fakultetu kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu. Od 1987. radi na Prehrambeno-tehnološkom fakultetu u Osijeku, od asistenta do današnjeg redovitog profesora u trajnom zvanju. Što se tiče nastavne djelatnosti na pred-diplomskim i diplomskim studijima, te na doktorskom studiju, izvodi nastavu iz osam različitih predmeta. Na Fakultetu je od 1995. do 1998. obnašao funkciju prodekana za nastavu, a od 2002. do 2004. prodekana za znanost. Funkciju dekana obnašao je od u dva mandata 1998. do 2002. te još u dva mandata, od 2004. do 2008. Osnivač je Zavoda za procesno inženjerstvo i predstojnik toga Zavoda u više mandata (1997. – 1998., 2002. – 2004., 2008. – 2010. i 2010. – 2012.). Predsjednik je Odbora za izbore u znan-

stvena, znanstveno-nastavna, nastavna i suradnička zvanja na PTF-u (2008. – 2010., 2010. – 2012. i 2012.).

Drago Šubarić diplomirao je 1988. godine na Prehrambeno-tehnološkom fakultetu u Osijeku, magistrirao 1994. i doktorirao 1999. godine na Prehrambeno-biotehnološkom fakultetu u Zagrebu. 1988. godine zasnovao je radni odnos u PIK-u Belje, a od 1990. zaposlenik je Prehrambeno-tehnološkog fakulteta Osijek. Na Prehrambeno-tehnološkom fakultetu Osijek izvodi nastavu na preddiplomskom, diplomskim i poslijediplomskim studijima, kao i na poslijediplomskom studiju Tehnološkog fakulteta Univerziteta u Tuzli, preddiplomskom studiju Ekonomskog fakulteta u Osijeku te na Poljoprivrednom i prehrambeno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Mostaru. Do sada je objavio preko 100 znanstvenih i stručnih radova, sa 61 radom sudjelovao je u radu međunarodnih te s 44 rada u radu nacionalnih znanstvenih skupova. Do sada je sudjelovao u realizaciji 16 međunarodnih i nacionalnih znanstvenih i stručnih projekata, a vodio je dva nacionalna i tri međunarodna projekta. Trenutačno je dekan Prehrambeno-tehnološkog fakulteta Osijek u trećem mandatu.

Vlado Guberac diplomirao je 1989. godine na Prehrambeno-tehnološkom fakultetu u Osijeku. Na istom je Fakultetu i magistrirao 1993., te doktorirao 1996. godine. Od 2005. godine je dekan Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku. Od 2013. član je Područnog znanstvenog vijeća za biotehničke znanosti. Član je Matičnog odbora za biotehničke znanosti od 2009. do 2013. godine. Od 2006. godine voditelj je smjera poslijediplomskog doktorskog studija „Oplemenjivanje bilja i sjemenarstvo”. Od 2001. do 2005. godine prodekan je za nastavu. Od 1993. godine zaposlen je na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku. Od 1989. do 1992. glavni je tehnolog u UPI-RO-u „Ivanjsko polje“ Bosanski Brod. Koordinator je nekoliko modula na preddiplomskom, diplomskom i doktorskome studiju na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku, te na Agronomskom i prehrambeno-tehnološkom fakultetu u Mostaru. Objavio je, do sada, 60 izvornih znanstvenih radova, 5 stručnih radova, 1 sveučilišni udžbenik i jednu internu skriptu.

Zvonimir Zdunić rođen je 1970. godine u Osijeku gdje je završio osnovnu školu i matematičku gimnaziju. Godine 1994. završio je Poljoprivredni fakultet u Osijeku. Poslijediplomski studij završio je na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje je magistrirao 1998. i doktorirao 2001. godine. Postdoktorsku specijalizaciju iz područja oplemenjivanja i genetike kukuruza obavio je 2003. godine u Sjedinjenim Američkim Državama na Iowa State University, Department of Agronomy. Zaposlen je na Poljoprivrednom institutu Osijek od 1995. godine na Odjelu za oplemenjivanje i genetiku kukuruza. Objavio je brojne znanstvene radove, a tijekom rada na Institutu sudjelovao je na više znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu. U programima oplemenjivanja i genetike kukuruza stvorio je, kao koautor, više od 30 komercijalnih hibrida kukuruza registriranih u zemlji i inozemstvu. Od 2006. godine obnašao je dužnost pomoćnika ravnatelja za međunarodnu suradnju gdje je uspostavio niz komercijalno uspješnih po-

slovnih suradnji sa zemljama Europske unije, zemljama regije te zemljama Azije. Od 2009. godine ravnatelj je Poljoprivrednog instituta Osijek.

Josip Kovačević, znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, rođen je 1950. godine. Završio je Poljoprivredno-prehrambeno tehnološki fakultet u Osijeku 1973. godine, magistrirao 1980. i doktorirao 1986. godine na Fakultetu agronomskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Sudjeluje u nastavi dodiplomskog i poslijediplomskom studija na Sveučilištu J. J. Strossmayera u Osijeku, te na interdisciplinarnom sveučilišnom studiju „Molekularne bioznanosti“. Radi u Poljoprivrednom institutu Osijek u svojstvu pomoćnika ravnatelja. Objavio je 98 znanstvenih i stručnih radova. Autor je i koautor 92 priznata kultivara ječma od kojih su 14 priznati u inozemstvu prije ulaska Republike Hrvatske u EU. Dao je značajan doprinos u obnovi i znanstvenom razvoju Poljoprivrednog instituta Osijek na dužnosti ravnatelja tijekom tri mandata od 1997. do 2009. godine. Suraduje s HAZU-om kao zamjenik predsjednika Znanstvenog vijeća za zaštitu prirode, čiji je predsjednik akademik Franjo Tomić. Od 2012. godine član je Odbora za podjelu državnih nagrada za znanost.

Darko Kiš rođen je 1967. godine u Orahovici. Diplomirao je na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku 1991. godine, i zaposlio se u Poljoprivrednom poduzeću Orahovica R. J. "Nelin Dvor". Na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku zaposlio se 1994. godine u zvanju mlađeg asistenta. Obranio je na Agronomskom fakultetu u Zagrebu magistarski rad 1999. godine, pod naslovom "Komparativna analiza hidrododavača u sustavima vaganja i dodavanja". Doktorirao je na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku 2004. godine. Tijekom rada na fakultetu sudjelovao je na više domaćih i međunarodnih projekata. Izabran je u nastavno-znanstveno zvanje redovni profesor za Biotehničko znanstveno područje, polje agronomija i grana poljoprivredna tehnologija. Od 2005. godine koordinator je na više nastavnih modula na Poljoprivrednom fakultetu Osijek, gdje i danas radi.

Srećko Tomas, Ph.D., Full Professor
srecko.tomas@ptfos.hr
Faculty of Food Technology Osijek
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Drago Šubarić, Ph.D., Full Professor
drago.subaric@ptfos.hr
Faculty of Food Technology Osijek
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Vlado Guberac, Ph.D., Full Professor
vlado.guberac@pfos.hr
Faculty of Agriculture Osijek
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Zvonimir Zdunić, Ph.D., Associate Professor, Research Advisor
zvonimir.zdunic@poljinos.hr
Agricultural Institute Osijek

Josip Kovačević, Ph.D., Associate Professor, Research Advisor
josip.kovacevic@poljinos.hr
Agricultural Institute Osijek

Darko Kiš, Ph.D., Associate Professor
darko.kis@pfos.hr
Faculty of Agriculture Osijek
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

THE ADVERSITY OF BIOTECHNICAL RESEARCH AND TEACHING CENTRE DURING THE HOMELAND WAR

Biotechnical Research and Teaching Centre (Croatian acronym: BTZNC), with its seat in Osijek on the address Tenjska cesta b.b. at the time, was comprised of the Faculty of Agriculture Osijek (with an extension of the faculty located in Vinkovci), Agricultur-

al Institute Osijek and the Faculty of Food Technology Osijek, and all those institutions were constituents of the University of Osijek. The period from 1991 until 1998 will remain deeply ingrained in the history of all the members of BTZNC, as in 1991 began the Greater-Serbian aggression against the Republic of Croatia, and among the first institutions and structures attacked in Osijek were the members of BTNZC. Already by the end of the summer 1991, employees were forced to leave the BTZNC premises, making efforts to rescue at least a portion of the intellectual materials and research and teaching equipment in the breaks between the aggressor's shellings by transporting them to Osijek or other places in Croatia, and even in neighbouring Hungary. However, the BTZNC constituents did not cease their work. They continued to operate in exile under very aggravated conditions, thanks to the assistance of many institutions, public bodies, companies and individuals from Osijek and the entire Croatia. Since teaching activity was extremely difficult to maintain and students' lives were in danger in Osijek as well, especially after the fall of Vukovar, students were enabled to continue their studies at adequate faculties in Croatia, primarily in Zagreb. During the Homeland War, BTZNC as a whole was deprived of a great number of its employees, both those who were killed in the war and those who left the individual constituents of BTZNC permanently, which came as a major loss. Aside from that, during the Homeland War, the BTZNC premises, as well as a large part of its research, teaching and other equipment, and numerous valuable written materials and documentation, were completely destroyed. It has been estimated that the BTNZNC members incurred damage amounting to nearly 70,000,000 EUR. In spite of such destruction, of human lives before all else, and then all of the tangible and intangible assets that people had built and accumulated for years, the BTZNC constituents have managed – even in exile and under aggravated conditions – to keep living, developing and growing, so that today they stand as the pivotal constituents of the Josip Juraj Strossmayer University of Osijek (Faculty of Agriculture and Faculty of Food Technology), while Agricultural Institute Osijek is the largest institute of its kind in Croatia.

Key words: Biotechnical Research and Teaching Centre, Homeland war

Doc. dr. sc. Mate Buntić
bunticmate@gmail.com
Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru

Dr. sc. Ivica Musić, izv. prof.
ivica.music@gmail.com
Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru

TEORIJA PRAVEDNOGA RATA I MIRA U FILOZOFIJI KASNE SKOLASTIKE

Autori se bave pitanjem pravednog rata i pravednog mira u razdoblju filozofije kasne skolastike s osobitim naglaskom na misao F. De Vitoriae, F. Suareza. Začetci teorije pravednoga rata mogu se naći već kod Platona i Aristotela u njihovoj filozofiji države. Prvi koji se izravnio dotiče kriterija pravednoga rata i koji uopće prvi počinje razvijati teoriju *bellum iustum* je sv. Augustin. Njegovu teoriju preuzima i dalje razrađuje sv. Toma Akvinski, uvodeći poznate kriterije pravednoga rata: *legitima auctoritas, iuxta causa, intentio bellantium recta*. Ti kriteriji zadržat će se i u kasnoj skolastici, u kojoj su o pitanju tematike pravednoga rata i mira, na poseban način bili značajni F. De Vitoria motiviran španjolskom kolonizacijom novih zemalja i F. Suarez koji proširuje kriterije pravednog rata navodeći ne samo da se rat smije započeti (*ius ad bellum*), nego i da se u ratu mora pridržavati određenih pravila (*ius in bello*). Smisao i cilj teorije pravednoga rata, ali i stvarnog poduzimanja rata, kod obojice mislilaca je postignuće pravednog, a time i trajnog mira.

Ključne riječi: pravednost, rat, mir, pravilo, *ius in bello*, *ius ad bellum*.

Mate Buntić diplomirao je 2003. na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu. Na istome fakultetu je magistrirao godine 2009. Doktorirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru 2012. godine. Od 2003. djelatnik je Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, odjel za filozofiju. Uz nastavnu, bavi se i znanstvenom djelatnošću. Autor je više znanstvenih članaka te suautor jednog udžbenika. Do sada je aktivno sudjelovao na više međunarodnih i domaćih skupova.

Ivica Musić diplomirao je na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu. Na istom fakultetu završio je poslijediplomski studij iz filozofije te magistrirao 2004., a doktorirao 2008. godine. Od 2002. radi na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta u Mostaru, kasnije Filozofskom fakultetu. Osim na Filozofskom, predaje i na Fakultetu prirodoslov-

no-matematičkih i odgojnih znanosti u Mostaru te na Teološkom institutu u Mostaru. Prodekan je za nastavu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Autor je i koautor dviju knjiga te više od dvadeset znanstvenih članaka. Svojim priložima sudjelovao je na brojnim znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu.

Mate Buntić, Ph.D., Assistant Professor

bunticmate@gmail.com

Faculty of Philosophy, University of Mostar

Ivica Musić, Ph.D., Associate Professor

ivica.music@gmail.com

Faculty of Philosophy, University of Mostar

THE THEORY OF JUST WAR AND PEACE IN THE PHILOSOPHY OF LATE SCHOLASTICISM

The authors deal with the question of just war and just peace in the period of late scholasticism philosophy with particular emphasis on the thought of F. De. Vitoriae F. Suarez. The beginnings of just war theory can be found already in Plato and Aristotle in their philosophy of state. The first directly addresses the criteria of a just war and that is the first ever began to develop a theory *bellum iustum* was St. Augustin. His theory is assumed and further developed by St. Thomas Aquinas, introducing the known criteria of just war: *legitima auctoritas, iuxta causa, intentio bellantium recta*. These criteria will be retained in the late scholastics, where in terms of subject matter just war and peace, there were in a special significant F. De Vitoria who was motivated the Spanish colonization of new lands and F. Suarez who expands the criteria of a just war stating not only that the war must start (*jus ad bellum*), but also that the war must adhere to certain rules (*jus in bello*). To both of these thinkers the meaning and purpose of just war theory, and also the actual undertaking of the war, is the achievement of a just, and therefore lasting peace.

Key words: justice, war, peace, the rule, *ius in bello, ius ad bellum*.

Katarina Vračević, prof. u miru

NEKA SE NIKAD NE ZABORAVI (SJEĆANJE NA BORAVAK UČENIKA EMŠC-A IZ OSIJEKA U MAĐARSKOM GRADU NAGYATÁDU)

Autorica će na temelju zapisa i sjećanja opisati prognaničke dane učenika i profesora Elektro-metalskog školskog centra (EMŠC) iz Osijeka koji su školsku godinu 1991./1992. završili (od studenoga 1991. do svibnja 1992.) u mađarskom gradu Nagyatádu. U radu su opisani uvjeti rada – nastavni proces i obavljanje praktičnog dijela, te rad profesora s učenicima u 24-satnom suživotu.

Ključne riječi: EMŠC, nastavni proces, progonstvo, učenici.

Katarina Vračević rođena je u Vuki 1934. godine. Završila je Učiteljsku školu u Osijeku te kratko radila kao učiteljica u Josipovcu i Višnjevcu, a zatim je završila četverogodišnji jednopredmetni studij Hrvatskoga jezika i književnosti na FFZG. Za vrijeme studija radila je kao učiteljica, a zatim na administrativnim poslovima. Nakon diplomiranja zaposlila se u Osijeku u Školskom centru IPK kao profesorica hrvatskoga jezika i književnosti, a nakon toga u EMŠC-u gdje je dočekala mirovinu. Katarina Vračević danas završava svoju knjigu memoara o uvjetima života i rada profesora i učenika EMŠC-a u izbjeglištvu u gradu Nagyatádu u NR Mađarskoj.

Katarina Vračević, Teacher retired

LET IT NOT BE FORGOTTEN
THE MEMORY OF THE EMSC-STUDENTS' STAY IN
THE HUNGARIAN TOWN OF NAGYATÁD

Based on the records and memories, the author will describe the exile days of students and teachers of Elektro-metalski školski centar (EMŠC) from Osijek, who completed the school year of 1991/1992 (Nov.1991- May 1992) in the Hungarian town of Nagyatád. This paper describes the working conditions – the teaching process and the practicum as well as the work of teachers with their students in their life together twenty-four- hour a day.

Key words: EMSC, teaching process, exile, students

Antonija Vranješ, mag. educ. croat., mag. paed.

antonija_vranjes@yahoo.com.au

Odjel za kulturologiju, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

PORATNA KNJIŽEVNOST KAO NOSITELJ KULTURE SJEĆANJA NA TRAUMU DOMOVINSKOGA RATA NA HRVATSKOM ISTOKU NA PRIMJERU ODABRANIH KNJIŽEVNIH DJELA

U posljednje vrijeme svjedočimo porastu poratne književnosti nastale iz pera svjedoka vremena te izravnih sudionika Domovinskoga rata, čiji su najveći obol dali Slavonija, Baranja i Srijem. Zadnjih nekoliko godina sve se više objavljuju književna autorska djela kojima cilj nije književno dostignuće već očuvanje sjećanja na proživljene traume iz Domovinskoga rata. U radu se obrađuju djela odabranih autora i njihovih djela: *Preživio sam Vukovar i Ovčaru* (2011.) Vilima Karlovića, *260 dana* (2011.) Marijana Gubine, *Na bojištu sjećanja: Davor Batrac Keks od paklenog kraja do pakla i natrag* (2013.) te *Ovim su šorom prolazili svati* (2013.) Zdravka Carevića Cara. Poveznica je u ovih autora ta što su svi svoje ratne traume proživjeli na hrvatskom istoku kao civili (Marijan Gubina) ili pak kao branitelji. Ova djela prevladavaju jednostranu obradu povijesti često naglašavajući i „pogled s druge strane”, što je u najvećem dijelu odlika Karlovićeve knjige. Promatrana književna djela nadilaze i jednonacionalni pogled koji vodi kritičkom mišljenju i kritičkoj kulturi sjećanja, koja je uvijek problematičan pojam jer je sjećanje odnos prema proživljenom iskustvu pa stoga da bi i povijest bila prikazana maksimalno subjektivno, potrebno je prevladati emotivan pristup ovom diskursu.

Ključne riječi: kultura sjećanja, poratna književnost, Domovinski rat, trauma, kritičko mišljenje

Antonija Vranješ rođena u Osijeku 1987. godine. Od 15. ožujka 2013. asistentica je na Katedri za kulturologiju Odjela za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Izvodi kolegije iz područja filologije i pedagogije. Područja njezina znanstvenoga i stručnog interesa jesu glazba i njezini društveno-politički učinci, povijest hrvatske književnosti i pedagogija. Preddiplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Pedagogije završila je 2009. na Filozofskom fakultetu u Osijeku te je stekla akademski naziv prvostupnice hrvatskoga jezika i književnosti i prvostupnice pedagogije. Diplomski studij istoga usmjerenja završila je na istom fakultetu 2011. godine gdje stječe akademski naziv magistre edukacije hrvatskoga jezika i književnosti i magistre

pedagogije. Trenutno pohađa sveučilišni poslijediplomski interdisciplinarni doktorski studij Kulturologija (smjer Umjetnost i književnost u kulturi) Doktorske škole društveno-humanističkih znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Objavila je nekoliko znanstvenih radova u domaćim i inozemnim časopisima te sudjelovala na više znanstvenih skupova u Hrvatskoj i inozemstvu. U razdoblju od 2009. do 2010. radila je kao student u knjižnici Elektrotehničkoga fakulteta u Osijeku. Od 2011. do 2012. radila je kao lektor magazina „Vojna povijest” u izdanju „Večernjega lista”. Pripravnički staž pedagoga odradila je od 2012. do 2013. godine u osnovnoj školi *Dobriša Cesarić* u Osijeku.

Antonija Vranješ, mag. educ. croat., mag. paed.

antonija_vranjes@yahoo.com.au

Department of Cultural Studies, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

THE POSTWAR LITERATURE AS A CARRIER OF THE CULTURE OF REMEMBRANCE RELATED TO THE HOMELAND WAR TRAUMA IN THE CROATIAN EAST ON THE EXAMPLE OF THE LITERARY WORKS SELECTED

In recent times we have been witnessing an increase in postwar literature written by the witnesses of the time and the direct participants of the Homeland War, to which Slavonia, Baranja, and Srijem gave their greatest contribution. In the last few years more and more literary works have been published, whose objective is not a literary achievement but to preserve memories of the trauma survived in the Homeland War.

The paper analyzes the works by the authors selected: *I Survived Vukovar and Ovčara* (2011) by Vilim Karlović, *260 Days* (2011) by Marijan Gubina, *On the Battlefield of Memories: Davor Batrac Keks from an Infernal End Up to the Inferno and Backwards* (2013) and *Wedding Processions Have Passed through This Street* (2013) by Zdravko Carević Car. These authors have been linked by the fact that they all have experienced their trauma in the Croatian East either as civilians (Marijan Gubina) or as defenders.

These works transcend one-sided processing of history, frequently emphasizing a “view from the other side,” that is mostly a distinctive feature of Karlović’s book. The literary works observed also outgrow a single-nation perspective that leads toward critical thinking and toward a critical culture of remembrance which has always been a problematic notion because remembrance is a relation to some experience lived through. Thus, in order to present history subjectively to a maximum degree, it is necessary to overcome an emotional approach to this discourse.

Key words: remembrance culture, postwar literature, Homeland War, trauma, critical thinking

Mirta Bijuković Maršić, prof.

mbmarsic@unios.hr

Odjel za kulturologiju, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Marina Đukić, uni. spec. europskih studija

mdjukic@unios.hr

Odjel za kulturologiju, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

KULTURA S FUNKCIJOM KATALIZATORA U RATNOM IZVJEŠĆIVANJU

Rad će na temelju analize medijskog sadržaja hrvatskih regionalnih dnevnih novina Glasa Slavonije nastojati utvrditi kako su nastale i koje su to medijske agende koje su dovele do paradoksalno različitog načina praćenja kulture u dva različita vremenska razdoblja. Razdoblje 1990-ih kada je u sklopu Glasa Slavonije izlazio poseban podlistak za kulturu Kult koji će po zadanoj teoriji medijske agende i pretpostavkama autorica biti svojevrsni kulturološki odgovor na rat, odnosno imat će funkciju katalizatora dok se za suvremeni način praćenja kulture smatra da ujedinjuje prostor kulture i infotainmenta uz odsudstvo bilo kakve vrste estetske i kritičke analize kulturoloških medijskih sadržaja.

Poznato je da mediji igraju značajnu ulogu u vrijeme brzih i stalnih promjena u društvu. Zato ih i smatramo zrcalom društvenog stanja, generatorima promjena pa iz današnje perspektive možemo reći i nositeljima medijski posredovane kulturne memorije. Medijski sadržaji stvarani 1990-ih i kulturološki odgovori na zbilju kreativna su reakcija na prijetnju gubitka identiteta i mogućeg zaborava. Upravo su i ti novinski prilozi jedna od sastavnica kulturne memorije.

Mirta Bijuković Maršić asistentica je na Odjelu za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Diplomirala je 2004. Povijest i Hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Sudjeluje na znanstvenim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu s radovima iz područja povijesti hrvatske književnosti 19. i 20. stoljeća. Ljetni semestar 2008./2009. akad. g. boravila je na University of California Berkeley na Junior Faculty Development Program stipendija.

Marina Đukić asistentica je na Odjelu za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku od 2010. Steče 2004. godine diplomu novinarstva na Sveučilištu u Zagrebu, Fakultetu političkih znanosti, a u ožujku 2008. završava postdiplomski multidiscipli-

narni program Fakulteta političkih znanosti i Pravnog fakulteta „Advanced Master in European Studies“ u Zagrebu te stječe titulu sveučilišne specijalistice europskih studija. Dosadašnje radno iskustvo uključuje šest godina rada u agenciji za odnose s javnošću Spona integrirane komunikacije d.o.o. iz Zagreba kao konzultantica u poljima odnosa s medijima, eksternih komunikacija, izradi komunikacijskih strategija, organizaciji konferencija i drugih događanja itd. Također, za vrijeme fakultetskog obrazovanja sudjeluje kao trener i koordinator u provedbi seminara za nacionalne manjine pod pokroviteljstvom Vijeća Europe i organizaciji Vladinog ureda za nacionalne manjine i Vijeća za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

Mirta Bijuković Maršić, Teacher

mbmarsic@unios.hr

Department of Cultural Studies, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Marina Đukić, uni. spec. European studies

mdjukic@unios.hr

Department of Cultural Studies, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

THE CULTURE WITH CATALYST FUNCTION IN THE WARTIME REPORTING

This paper, based on the analysis of the media content in the Croatian regional daily newspaper *Glas Slavonije*, will try to find out how the media agenda came about and which media agenda exactly led to the paradoxically different approach in informing about culture in two different time periods. During the 1990s there was a culture supplement in the daily newspaper *Glas Slavonije* called *Kult*. According to the given theory of media agenda and authors' assumptions, it would be a sort of a culturological response to the war, i.e. it would function as a catalyst whereas the contemporary way of following up culture should unite the space of culture and infotainment lacking any kind of aesthetic and critical analysis of the culturological media content.

It is a well known fact that the media play a significant role in the times of the quick and constant changes in the society. That is why the media are considered to be the mirror of the society, a generator for change and the carriers of the cultural memory communicated by the media, from the today's perspective. The media content produced in the 1990s and the culturological responses to the reality of the time represent a creative reaction to the threat of the identity loss and the possible oblivion. That is exactly why this supplement is a part of the cultural memory.

Dr. sc. Branko Kuna, izv. prof.

bkuna@ffos.hr

Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

OSJEČKI RATNI LEKSIK(ON)

U članku se raspravlja o uporabi jezika u privatnoj i javnoj komunikaciji na primjeru pojedinačnih riječi i kolokacijskih izraza za označivanje ratne stvarnosti u Osijeku od sredine do kraja 1991. Kao oružje koje se povlači s bojišta nakon završetka rata, tako se i onodobni aktivni ratni leksik u mirnodopskim uvjetima povlači i polako odlazi u pasivni ili pada u zaborav. Kada je riječ o kolokvijalnoj uporabi, naraštaji Osječana mlađih od 30 godina danas znaju za riječi i kolokacije: *bojler*, *krmača*, *punkt*, *pobjegulja*, *jake snage MUP-a*, *narodna armija*, no u njihovoj jezičnoj svijesti one nemaju semantičko polje i afektivnu vrijednost kao njihovim sugrađanima koji su prije 23 godine živjeli u podrumsko-rovovskoj civilizaciji Osijeka. S druge strane potpuno im je nepoznat čitav niz izraza koja su označivali i imenovali predmete, osobe, organizacije ili topose važne za uklapanje u onodobni život, ali i preživljavanje: *zenge*, *hosovci*, *veber*, *oltovka*, *kašikara*, *rumunjka*, *Debela Berta*, *Bora Konj*, *Bedem ljubavi*, *Bijela kasarna*, *Poligon C* i sl. U promatranom medijskom diskursu kao ključnom čimbeniku javne komunikacije (Glas Slavonije, HRT Radiopostaja i TV-centar Osijek) posebno se razlaže leksik kojim se u ratnim izvješćima stvarala predodžba o hrvatskim snagama i neprijatelju te kontrolirano otkrivala i prikivala istina kao dio promidžbenog rata.

Ključne riječi: privatna i javna komunikacija, aktivni leksik, pasivni leksik, kolokacijski izrazi, medijski diskurs, ratno izvješćivanje

Branko Kuna rođen je 1965. u Osijeku. Studij hrvatskoga jezika i književnosti završio je na Pedagoškom fakultetu u Osijeku 1990. Od siječnja 1991. zaposlen kao lektor i novinar na Hrvatskom radiju, Radiopostaji Osijek. Krajem 1993. prelazi u OŠ Svete Ane u Osijeku te upisuje poslijediplomski studij opće lingvistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1997. zaposlen je na Filozofskom (Pedagoškom) fakultetu u Osijeku. Magistrirao 1999., a doktorirao 2003. s temom pod naslovom „Atributni genitiv u hrvatskome standardnom jeziku” (mentor I. Pranjković). Predaje Teoriju jezika, Tvorbu riječi u hrvatskom jeziku te Pragmalingvistiku na prediplomskom i diplomskom studiju, a Generativnu gramatiku, Sintaksu, Lingvistiku javne komunikacije i Pragmatička načela i strategije u komunikaciji na doktorskim studijima u Osijeku i Zagrebu. Održao gostujuća predavanja na sveučilištima u Oslu, Pečuhu, Sofiji, Poznanju, Katovicama, Krakovu i Gdanjsku. Inicijator znanstvenoga skupa *Hrvatski sintaktički dani*. Objavljuje

znanstvene radove iz područja morfosintakse i tvorbe riječi u hrvatskom jeziku te prag-
malingvistike, a priloge iz jezika i kulture objavljivao u programima Hrvatskoga radija
i Radija Deutsche Welle. Objavio 2012. monografiju *Predikatna i vanjska posvojnost u
hrvatskom jeziku*, a kao urednik ili suurednik priredio knjige: *Jezična utakmica, Sintak-
tičke kategorije, Lingvistika javne komunikacije i Sintaksa glagola*. U Domovinskom ratu
sudjelovao kao ratni izvjestitelj i pripadnik 106. brigade Hrvatske vojske.

Branko Kuna, Ph.D., Associate Professor

jkbkuna@ffos.hr

Faculty of Philosophy, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

THE WAR LEXIS/-ICON OF OSIJEK

The article discusses the use of language in private and public communication, in particular the use of words and collocations describing the war reality of Osijek from mid-1991 to late 1991. The active war lexicon of that time has been slowly withdrawing or it has been falling into oblivion, just as the weapon disappeared from the battlefield after the war. As far as the colloquial use of the war lexicon is concerned, generations of the Osijek citizens younger than thirty know the words and collocations of that time such as *bojler, krmača, punkt, pobjegulja, jake snage MUP-a, narodna armija*. However, in their mind these words and expressions do not have the same semantic field and affective value that they had for their fellow citizens who lived in the “cellar-trench civilization” of Osijek twenty-three years ago. On the contrary, young people today have never heard of a series of expressions used to name objects, persons, organizations or topoi important for fitting into the life and survival of that time such as *zenge, hosovci, veber, oltovka, kašikara, rumunjka, Debela Berta, Bora Konj, Bedem ljubavi, Bijela kasarna, Poligon C...* The focus of the paper is on decomposition of the lexicon that was used in war reports to create the image of the Croatian forces and the enemy. This lexicon was also used to reveal or conceal the truth in a controlled manner, as the part of propaganda war. The analyzed media discourse, being the key factor of public communication, included Glas Slavonije, HRT Radio and TV Centre Osijek.

Key words: private and public communication, active lexis, passive lexis, collocations, media discourse, war reporting

Mr. sc. Jelena Červenjak Kmoniček

jelena.cervenjak@gmail

Osnovna škola „Dobriša Cesarić”

ŠKOLSKA GODINA 1991./1992. UČENIKA I NASTAVNIKA OSNOVNE ŠKOLE „DOBRIŠA CESARIĆ” U OSIJEKU

Autorica će u radu prikazati djelovanje i aktivnosti nastavnika i učenika Osnovne škole Dobriše Cesarića u vrijeme Domovinskoga rata s posebnim osvrtom na školsku godinu 1991./1992. kada su ratne neprilike uvelike utjecale na rad Škole pa je nastava organizirana u drugim hrvatskim gradovima, inozemstvu, ali i mnogim osječkim područjima. U radu će se istaknuti događanja, poteškoće i postignuća učenika i nastavnika Škole u ratnom (i poratnom) vremenu koji su svojim rezultatima pridonijeli napretku Osnovne škole Dobriše Cesarića među uspješnije suvremene osječke škole.

Ključne riječi: OŠ „Dobriša Cesarić“, Domovinski rat

Jelena Červenjak Kmoniček rođena je u Osijeku 1984. godine. Nakon osnovnoga i gimnazijskoga školovanja na Filozofskom fakultetu u Osijeku diplomirala je 2008. Povijest i Hrvatski jezik i književnost. Magistrirala je crkvenu povijest na Evandeoskom teološkom fakultetu u Osijeku 2010. s temom „Religijska pripadnost istaknutijih osječkih obitelji”. Na tom je fakultetu od 2009. do 2012. predavala volonterski Osnove latinskoga jezika i Temelje hrvatskoga jezika. Istodobno je od 2008. do 2013. radila na stručnim zamjenama u osnovnim i srednjim školama. U posljednjih nekoliko godina bavi se istraživačkim radom. Sudjelovala je na IV. Kongresu hrvatskih povjesničara u Zagrebu te na nekoliko znanstvenih skupova. Napisala je desetak stručnih i znanstvenih radova u kojima se pretežno bavi gospodarskom i crkvenom povijesti grada Osijeka.

Jelena Červenjak Kmoniček, MSc

jelena.cervenjak@gmail.com

Elementary School Dobriša Cesarić

THE 1991-1992 SCHOOL YEAR OF THE PUPILS AND TEACHERS OF THE EELEMENTARY SCHOOL DOBRIŠA CESARIĆ IN OSIJEK

In the paper the author will describe the work and the activities of the pupils and teachers of the Elementary School Dobriša Cesarić during the Homeland War with the special emphasis on the 1991-1992 school year, when the wartime conditions had made a great impact on the work of the school, so that the teaching process had to be organized in some other Croatian cities, some cities abroad, as well as in the basements of Osijek. The paper will describe the events, the difficulties and the accomplishments of the pupils and teachers of the School during the wartime and the immediate postwar period, that highly enhanced the progress of the Elementary School Dobriša Cesarić, placing it among more successful contemporary elementary schools in Osijek.

Key words: Elementary school Dobriša Cesarić, Homeland war

Dr. sc. Zlata Živaković-Kerže, znanstvena savjetnica

zkerze@yahoo.com

Hrvatski institut za povijest – Zagreb, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje

RAD U PROGONSTVU KOLONIJE KIPARA NAIVACA „PETAR SMAJIĆ“ IZ ERNESTINOVA

Autorica u uvodnom dijelu prikazuje rad 18. Kolonije kipara naivaca „Petar Smajić“ u Ernestinovu organizirane od 4. do 15. kolovoza 1990. godine. Potom slijedi opis zbivanja vezanih za promjene koje su nadahnule mještane Ernestinova koji su s oduševljenjem dočekali raspad SFRJ i održavanje prvih demokratskih višestranačkih izbora koji su otvorili novu povijesnu stranicu ostvarenja samostalnosti hrvatske države. Slijedio je rat 1991. koji je promijenio život Ernestinovčana; prognani su iz svojih domova te u takvim okolnostima, prvi put od osnutka, Ernestinovačka kolonija nije te godine održana. Autorica u radu potom opisuje organizaciju kolonija u Osijeku („Razrušeno Ernestinovo“) od 1992. do 1996. U zaključnom dijelu opisuje 24. koloniju organiziranu u Ernestinovu od 23. do 30. kolovoza 1997. nakon mirne reintegracije i povratka.

Ključne riječi: Kolonija kipara naivaca, Petar Smajić, Ernestinovo, mirna reintegracija.

Zlata Živković-Kerže rođena je 1953. u Osijeku. Osnovno i gimnazijsko školovanje završila je u rodnom gradu Osijeku, a na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1977. diplomirala Povijest i Arheologiju. Nakon povratka u Osijek, od 1977. do 1981., radila u Historijskom arhivu u Osijeku i magistrirala arhivistiku u Zagrebu. Od 1981. do 1988. zaposlena je u osječkom Muzeju Slavonije i u tom razdoblju uspješno je postavila nekoliko samostalnih izložbi, napisala nekoliko kataloga i počela se baviti istraživačkim radom. Od 1989. do 1996. radila na gimnaziji kao profesorica Povijesti. Doktorsku disertaciju pod naslovom „Gospodarski razvoj grada Osijeka od Hrvatsko-ugarske nagodbe do završetka Prvoga svjetskog rata (1868. – 1918.)“ obranila je 1995. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Godinu dana potom zaposlila se u Hrvatskom institutu za povijest – Zagreb, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje – Slavonski Brod, gdje i danas radi u svojstvu znanstvene savjetnice u trajnom zvanju. U svome istraživačkom radu posebice se bavi gospodarskom i crkvenom povijesti te povijesti sporta. Napisala je nekoliko knjiga i veći broj znanstvenih i stručnih radova. Sudjelovala je i sudjeluje na brojnim domaćim i inozemnim znanstvenim skupovima i kongresima.

Zlata Živaković-Kerže, Ph.D., Research Advisor

zkerze@yahoo.com

Croatian Institute of History – Zagreb, Regional branch Slavonski Brod

WORKING IN EXILE: THE COLONY OF NAIVE SCULPTORS “PETAR SMAJIĆ” FROM ERNESTINOVO

In the introductory part the author presents the work of the 18th Colony of Naive Sculptors „Petar Smajić“ from Ernestinovo which was organized from the 4th to the 5th August 1990. In the following text there is a description of events refering to the changes which inspired the locals of Ernestinovo, who had received enthusiastically the breakup of Yugoslavia and the first democratic multiparty elections to turn a new page in the history of gaining independance of the Croatian state. This was followed by the war in 1991, which changed the life of Ernestinovo’s inhabitants; they were expelled from their homes and in these circumstances, The Ernestinovo’s Colony did not take place, for the first time since its establishment. The author of the paper then describes the organization of The Colony in Osijek (“The Destroyed Ernestinovo”) from 1992 to 1996. In the concluding part she describes the 24th Colony organized in Ernestinovo from the 23rd to the 30th August 1997, e.g. after the peaceful reintergration and the return.

Key words: Colony of Naive Sculptors, Petar Smajić, Ernestinovo, peaceful reintergration

Jasminka Mesarić, dipl. organizator scenskih i umjetničkih djelatnosti

jasminka.mesaric@gmail.com

Dječje kazalište „Branka Mihaljevića“ u Osijeku

RATNE SEZONE DJEČJEG KAZALIŠTA U OSIJEKU – SIMBOL „NORMALNOG ŽIVOTA”

Pišući o kazalištima u Domovinskom ratu Sanja Nikčević je upotrijebila, za gotovo prkosan rad hrvatskih kazališta u ratnom okruženju, izraz „simbol normalnog života“.

Doista, što je u ratnim sezonama zaposlene (one koji su odlučili ostati zaposleni) u Dječjem kazalištu u Osijeku, udaljenom od prve crte bojišnice manje od dva kilometra, bez skloništa i grijanja, tjeralo da pod kišama granata svakodnevno dolaze na svoja radna mjesta i tamo uz smijeh i šalu stvaraju i obnavljaju predstave, pripremaju premijere te promišljaju o brojnim drugim događanjima koja su pripremali za djecu svoga grada.

Djeca i njihovi roditelji koji su proljetnih mjeseci 1992. godine, nedjeljom u podne u kavani hotela „Central” uživali u predstavama Dječjeg kazališta, zasigurno su smatrala da su one u danima svakodnevnog granatiranja grada, predstavljali simbol „normalnog života“.

U ratnim sezonama, Dječje kazalište je bilo oaza kreativnosti za najmlađe i u ovom radu će biti predstavljen bogati program i značenje rada Kazališta u tim vremenima.

Ključne riječi: kazalište, djeca, rat, ratno okruženje, Osijek, predstave, repertoar

Jasminka Mesarić kazališna je producentica. Diplomirala je kazališnu produkciju (Studij organizacije scenskih i kulturno-umjetničkih djelatnosti) na Fakultetu dramskih umjetnosti Univerziteta umjetnosti u Beogradu. U više od trideset godina kazališnog rada producirala je preko sto predstava za djecu i mlade te odraslu publiku, nacionalni lutkarski festival Susret lutkarskih kazališta Hrvatske (SLUK), Osječko ljeto kulture te brojna druga kulturna događanja. Bila je 22 godine umjetnička i poslovna ravnateljica Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića u Osijeku. Aktivno je sudjelovala u osnivanju studija glume i lutkarstva te bila prva voditeljica Odsjeka za Kazališnu umjetnost na Umjetničkoj akademiji u Osijeku. Predsjednica je Hrvatskoga centra UNIMA, članica Upravnog odbora HC ASSITEJ, Hrvatskog društva dramskih umjetnika, Organizacijskog odbora lutkarskog festivala Vukovarsko lutkarsko proljeće, Festivalskog vijeća Međunarodnog festivala djeteta u Šibeniku, Festivalskog odbora Festivala glumca. Na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku upisala je Poslijediplomski interdisciplinarni doktorski studij kulturologije „Menadžment u kulturi, umjetnosti i obrazovanju”. Područje interesa joj je lutkarsko kazalište u Hrvatskoj te kazalište za djecu i mlade.

Za svoj rad na području kulture odlikovana je odlukom Predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana Redom hrvatskog pletera, 1999. godine, a 2004. godine dobitnica je javnog priznanja Zlatna plaketa „Grb grada Osijeka” za izuzetan doprinos razvoju kulture grada.

Jasminka Mesarić, MA
jasminka.mesaric@gmail.com
Children's Theater Branko Mihaljević in Osijek

THE WARTIME REPERTOIRE OF CHILDREN'S THEATER IN OSIJEK - A SYMBOL OF "NORMAL LIFE"

Writing about theaters during the Homeland War in Croatia, Sanja Nikčević used the expression "symbol of normal life" to describe the defiant work of Croatian theaters in that difficult period. Indeed, one must ask oneself what pushed the employees (those who chose to remain employed) of the Children's theater in Osijek, the building of which was located less than 2 kilometers from the frontlines – with no shelter nor heating, to attend work daily under a hail of bombs and to create and renovate theater performances, prepare premieres and plan various other programs which they had in mind for the children of their city. Children and their parents who attended performances of the Children's theater in the cafe of hotel "Central" at the beginning of 1992, surely considered them to be a "symbol of normalcy" during the days in which the city was constantly bombed. In wartime, the Children's theater in Osijek was an oasis of creativity for the youngest audience, and this paper will present the rich program and the meaning of the work of the theater in those turbulent times.

Key words: theater, children, war, wartime environment, Osijek, performances, repertoire

Prof. dr. sc. Zdravko Tomac
forum-hrvatske-sloge@zg.t-com.hr
Forum hrvatske sloge

VELIKOSRPSKA AGRESIJA NA VUKOVAR SE OBNAVLJA

Slavonija i Baranja u cjelini, a osobito herojska obrana Vukovara, dali su najveći doprinos stvaranju i obrani Republike Hrvatske od velikosrpske agresije. Međutim, i danas, dvadeset i više godina od te agresije, velikosrpski ciljevi nisu nestali jer srpska politika ponovno vrlo sustavno provodi novu agresiju ne samo na Vukovar nego i otvoreno postavlja teritorijalne zahtjeve na istočnu Slavoniju i Baranju.

U svom radu posebno se bavim Memorandumom 2 SANU-a kao novom platformom agresije na Vukovar. Zatim, razrađujem protuhrvatsko djelovanje pete haaške kolone u Hrvatskoj koja sustavno promiče krivotvorine o Domovinskom ratu, koja negira velikosrpsku agresiju i učinjeni genocid. Nizom argumenata dokazujem da, nažalost, i dio hrvatskoga državnog vodstva sustavno pomaže nametanje velikosrpskih krivotvorina da se nije radilo o velikosrpskoj agresiji i genocidu nego o građanskom ratu s podijeljenom krivnjom. Argumentima dokazujem zašto su Ivo Josipović i Vesna Pusić cijelo vrijeme nastojali povući tužbu za genocid protiv Srbije odnosno zašto su svojim djelovanjem naštetili hrvatskoj tužbi. Navodim činjenice i kronologiju sukoba vezano za nasilno uvođenje ćirilčnih ploča u Vukovar te dokazujem da se uopće ne radi o pravima nacionalne manjine nego o provođenju jednog od ciljeva Memoranduma 2 kako bi se i na taj način Vukovar obilježio kao navodno srpski grad.

Na kraju svoga rada analiziram odluku Ustavnog suda koju je ignorirala Hrvatska vlada jer nije uklonila nasilno postavljanje ćirilčne ploče u Vukovaru. U zadnjem dijelu svoga rada činjenicama i argumentima dokazujem kako doprinos, ne samo Vukovara, nego Slavonije i Baranje u stvaranju i obrani hrvatske države nije adekvatno valoriziran u Hrvatskoj.

Zdravko Tomac rođen je 1937. godine. Diplomirao je na Ekonomskom, a doktorirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U doba SFRJ bio je u redu uglednijih političkih teoretičara jugoslavenskoga oblika socijalizma i protagonistom reformističkih snaga, a kao takav je sudjelovao u izradbi posljednjeg jugoslavenskog Ustava, onoga iz 1974., kojim se decentralizacijom pokušala spasiti Jugoslavija od sukoba i raspada nakon Titove smrti.

Nakon što je diplomirao ekonomiju u Zagrebu, zapošljava se u Slavenskom Brodu; odakle zahvaljujući političkom angažmanu u „Socijalističkom savezu radnog naroda” dolazi u Zagreb, na mjesto direktora Nogometnog kluba „Dinamo” (1967. – 1971.). Kasnije radi u školi za političke kadrove u Kumrovcu, te – nakon što je 1976. godine doktorirao u oblasti politologije – na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu; ondje je od 1986. godine u statusu redovnog profesora. U doba Domovinskoga rata Tomac obnaša dužnost potpredsjednika Vlade demokratskog jedinstva (1991. – 1992.), a kasnije je zastupnik u Hrvatskom saboru (1993. – 2003.) i potpredsjednik Sabora (2000. – 2003.). U jesen 2003. Tomac napušta SDP, a 2004. utemeljuje, zajedno s Jerkom Zovakom, stranku HSD-Hrvatski socijaldemokrati.

Nakon što se prestao aktivno baviti politikom, postaje vrlo aktivni publicist, objavivši preko 20 knjiga.

Zdravko Tomac, Ph. D., Full Professor

forum-hrvatske-sloge@zg.t-com.hr

The Forum of Croatian Unity

GREATER SERBIAN AGGRESSION ON VUKOVAR HAS BEEN RENEWED

Slavonia and Baranja in general, and the heroic defense of Vukovar in particular gave the largest contribution to the creation and defense of Croatia from Serbian aggression. However, today, more than twenty years after the aggression, the Greater Serbian objectives have not disappeared because Serbian politics has again very systematically carried out a new aggression not only on Vukovar but it has also openly put territorial claims to eastern Slavonia and Baranja. In this paper I will deal with the Memorandum 2 SANU as a new platform of the aggression on Vukovar. Then I will elaborate on anti-Croatian activity of the fifth Hague column in Croatia, which has been systematically promoting fabricated data on the Homeland War and which has been denying the Greater Serbian aggression and the committed genocide. With series of arguments I prove that, unfortunately, a part of the Croatian state leadership, too, has systematically assisted to impose Greater Serbian fabrications implicating that there was no Serbian aggression nor genocide but that there was a civil war with shared guilt. With arguments I prove why Ivo Josipović and Vesna Pusić have been trying continuously to recall the genocide lawsuit against Serbia, e.g. why they have done harm to Croatian Lawsuit by acting in such a way. I quote the facts and the chronology of the conflict regarding the violent set up of Cyrillic plates in Vukovar and I prove that this is not about the rights of national minorities but it is about achieving one of the goals in the Memorandum 2 in order to mark Vukovar as an alleged Serbian town. In the final part of my paper I analyze the Decision of the Constitutional Court, which has been ignored by the Croatian Government because it has not had violently set up Cyrillic plates removed in Vukovar. Finally, I prove with facts and arguments that the contribution of not only Vukovar but Slavonia and Baranja to the creation and defense of the Croatian state has not been adequately evaluated in Croatia.

Key words: Greater Serbian aggression and genocide, Memorandum 2, a new aggression on Vukovar, the fight for the disputed truth

Doc. dr. sc. Tihomir Živić

tzivic@kulturologija.unios.hr

Odjel za kulturologiju, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

DOBA SAZRIJEVANJA: ŠTIVA O DOMOVINSKOME RATU U AMERIČKIM RAČUNALNIM UČILIMA

Neprijeporna je činjenica da je engleski, a napose njegova američka inačica, danas *lingua franca* preko koje većina javnosti, dapače i one kojoj on uopće nije materinski jezik, dolazi do obavijesti iz niza svjetskih država, pa tako i iz Hrvatske. Jednako tako možemo potvrditi i da je mladež najprijemčivija za uporabu suvremenih računalnih učila, uključujući i onih prijenosnih i/ili s bežičnim mrežnim pristupom. Budući da je upravo ta ista mladež ona koja te odgledane, odslušane ili pročitane podatke treba ugraditi u vlastitu svijest i prenijeti ih u budućnost, od presudne je važnosti da oni budu činjenični, dakle, nepristrani i točni. Raščlamba predmetnih štiva o hrvatskomu Domovinskom ratu, objavljivanih u Sjedinjenim Državama od 1990-ih do danas (npr. *Compton's MultiMedia Encyclopedia*, *Encarta*, *Encyclopaedia Britannica*, *The New Grolier Multimedia Encyclopedia*, *Wikipedia* itd.), posvjedočuje sazrijevanje shvaćanja o njemu, ali i bitnu promjenu nekih početnih stavova.

Ključne riječi: Domovinski rat, Sjedinjene Američke Države, engleski jezik, prikaz, računala, učila

Tihomir Živić rođen je u Osijeku 1970. godine. Od 2014. docent je na Katedri za kulturologiju Odjela za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Izvodi kolegije iz područja filologije (anglistika). Područja njegova znanstvenog interesa su amerikanistika i anglistika, kao i germanistika, traduktologija i znanost o književnosti. Engleski i Njemački jezik i književnost diplomirao je 1994. na Pedagoškom fakultetu u Osijeku, magistrirao je 1999. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a doktorirao 2004. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku tezom o novom historizmu u djelima Stephena Jaya Greenblatta. Bio je naslovni asistent na Pedagoškom fakultetu u Osijeku (1999. – 2001.) te na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli (2001. – 2006.). Kao profesor visoke škole, na Veleučilištu Lavoslava Ružičke u Vukovaru obnašao je dužnost prodekana za razvoj i stručni rad (2008. – 2012.) te predsjednika Katedre za zajedničke predmete i voditelja Centra za cjeloživotno učenje (2009. – 2013.), a kao naslovni docent (2013.) surađivao je i sa Strojarskim fakultetom u Slavanskom Brodu te Visokom školom za menadžment u turizmu

i informatici u Virovitici. Znanstveno se usavršavao kao Fulbrightov stipendist u SAD-u (2000. – 2001.) te stručno u Njemačkoj (1994.) i Irskoj (2010.). Tijekom reintegracije hrvatskog Podunavlja bio je djelatnik u segmentima prosvjete i kulture, a u Osječko-baranjskoj županiji vodio je Službu za međunarodne projekte i europske integracije te bio privremeni direktor Regionalne razvojne agencije Slavonije i Baranje. Sudjeluje na domaćim i međunarodnim znanstvenim i stručnim skupovima te objavljuje znanstvene i stručne radove u domaćim i inozemnim tiskovinama surađujući u izdanjima HAZU-a, *Školske knjige* i dr., a bio je uključen i u nekoliko međunarodnih projekata. Član je Hrvatsko-američkog društva, Hrvatskog društva književnih prevodilaca, Hrvatskog društva za primijenjenu lingvistiku te Hrvatskog udruženja za američke studije, a suradnik je organizacije *World Internet Resources in Education and Development* iz Montare, Kalifornija. U znanstveno-nastavno zvanje docenta izabran je 29. travnja 2014.

Tihomir Živić, Ph. D., Assistant Professor

tzivic@kulturologija.unios.hr

Department of Cultural Studies, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

AGE OF MATURATION: THE TEXTS ON THE CROATIAN HOMELAND WAR IN THE US COMPUTER-BASED LEARNING MATERIALS

It is an indubitable fact that English, and especially its US variant, currently is a *lingua franca* wherethrough a majority of public, even the one to which it is not mother tongue, acquires information about a series of countries of the world, including Croatia. We may equally confirm that youth is most susceptible to the usage of contemporary computer-based learning materials, also involving those on laptops or accessible via Wi-Fi. As this youth is exactly the one that should incorporate the data seen, listened to, or perused in its own consciousness and transfer them into the future, it is of an utmost importance for these data to be factitious, i.e., objective and accurate. An analysis of subject articles on the Croatian Homeland War, published in the US from the 1990s up to nowadays (e.g., *Compton's MultiMedia Encyclopedia*, *Encarta*, *Encyclopædia Britannica*, *The New Grolier Multimedia Encyclopedia*, *Wikipedia*, etc.), circumstantiates a maturation of comprehension thereof, as well as a significant change in some initial attitudes.

Keywords: Homeland War, United States of America, English language, treatment, computers, learning materials

Želimir Orkić, dr. med.

zelimir.orkic@gmail.com

Klinički bolnički centar Osijek

Ivan Miškulin, mag. inž. el.

miskulin.ivan@gmail.com

Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Dr. sc. Albina Dumić, dr. med.

albina.dumic@gmail.com

Medicinski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

KVALITETA ŽIVOTA I ZDRAVLJA HRVATSKIH BRANITELJA S PODRUČJA ISTOČNE HRVATSKE U ODNOSU NA NJIHOV SAMOPROCIJENJENI EKONOMSKI STATUS

Istraživanja ratnih trauma na zdravlje vojnih i civilnih sudionika ratnih zbivanja ukazala su na brojne negativne posljedice po zdravlje spomenutih skupina stanovništva, te se one i dalje intenzivno istražuju. Istraživanja su nadalje ukazala kako je niski socioekonomski status također povezan sa subjektivnim doživljajem zdravlja. Cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi kvalitetu života i zdravlja hrvatskih branitelja s područja Osječko-baranjske županije u odnosu na njihov samoprocijenjeni ekonomski status. Zdravlje skupine hrvatskih branitelja s navedenog područja mjereno je Upitnikom zdravstvenog statusa SF-36 koji pokriva osam dimenzija zdravlja podijeljenih u dva područja zdravlja (fizičko i mentalno): Fizičko funkcioniranje, Ograničenja zbog fizičkih poteškoća, Tjelesni bolovi i Opće zdravlje koje se odnose na aspekte fizičkog zdravlja i dimenzije, Socijalno funkcioniranje, Ograničenja zbog psihičkih poteškoća, Mentalno zdravlje i Osjećaj vitalnosti koje se odnose na aspekte mentalnog zdravlja u širem smislu. Nadalje, prikupljeni su njihovi demografski podatci (dob, spol, radni status, bračni status) te podatci o njihovom samoprocijenjenom ekonomskom statusu. Samoprocijenjena kvaliteta života i zdravlja hrvatskih branitelja puno je lošija od samoprocijenjene kvalitete života i zdravlja opće populacije u Republici Hrvatskoj. Zdravstveni status i kvaliteta života je u značajnoj korelaciji sa samoprocijenjenim ekonomskim statusom, ali i s radnim i bračnim statusom hrvatskih branitelja.

Ključne riječi: ekonomski status; hrvatski branitelji; istočna Hrvatska; kvaliteta života; zdravlje.

Želimir Orkić, dr. med., spec. opće i plastične kirurgije rođen je 1963. godine u Brčkom, Republika Bosna i Hercegovina. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Orašju. Diplomirao je na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Studij medicine u Osijeku 1990. godine. Nakon diplomiranja radio je kao liječnik pripravnik Doma zdravlja Orašje. Od 1992. do 1993. godine radio je kao pomoćnik zapovjednika za zdravstvo 3. pješачke bojne 106. brigade HVO-a. Od 1994. do 1998. godine pohađao je specijalizaciju iz Opće kirurgije Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske. Specijalistički ispit iz opće kirurgije položio je 1998. godine, nakon čega radi kao liječnik specijalist na Klinici za kirurgiju Kliničke bolnice Osijek. U razdoblju od 2000. do 2003. godine pohađao je Znanstveni poslijediplomski studij u području Biomedicine i zdravstva na Medicinskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Od 2005. godine naslovni je asistent u području biomedicine i zdravstva, polju kliničke medicinske znanosti, grana kirurgija pri Katedri za kirurgiju na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Od 2005. do 2006. godine pohađao je užu specijalizaciju iz Plastične, estetske i rekonstruktivne kirurgije Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske. Specijalistički ispit iz Plastične, estetske i rekonstruktivne kirurgije položio je 2007. godine, nakon čega radi kao voditelj intenzivne jedinice na Odjelu za plastičnu, estetsku i rekonstruktivnu kirurgiju Klinike za kirurgiju Kliničke bolnice Osijek. Pred obranom je doktorske disertacije naslovljene „Utjecaj klimatskih faktora na epidemiološke karakteristike karcinoma kože glave i vrata stanovništva Osječko-baranjske županije“ na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Član je Hrvatske liječničke komore, Hrvatskog liječničkog zbora te Hrvatskog društva za plastičnu, estetsku i rekonstruktivnu kirurgiju. Aktivno se služi ruskim jezikom, a pasivno poznaje engleski jezik. Do sada je objavio ukupno tri znanstvena rada u indeksiranim časopisima.

Ivan Miškulin, mag. inž. el. rođen je 1978. godine u Osijeku u kojem je završio osnovnu i srednju školu te Elektrotehnički fakultet 2004. godine. Od 2005. godine zaposlen je u regionalnom centru Hypo Alpe-Adria-Bank d. d. u Osijeku gdje radi kao voditelj tima za razvoj kartičnih proizvoda u Sektoru poslovanja s građanstvom. Tijekom rada u Hypo Alpe-Adria-Bank d. d. u nekoliko se navrata stručno usavršavao iz područja primjene informacijskih tehnologija u bankarstvu te vođenja projekata. Tijekom 2009. godine kao stipendist prestižne Fogarty stipendije ostvario je jednomjesečni stipendirani boravak u SAD-u, u Center for International Rural and Environmental Health, College of Public Health, University of Iowa, Iowa, Iowa City, SAD, gdje se usavršavao u području prevencije nesreća te primjene informacijskih tehnologija u području javnog zdravstva. Tijekom 2011. godine bio je polaznik stipendiranog dvomjesečnog programa „Public

Health Organizational Effectiveness“ u Center for International Rural and Environmental Health, University of Iowa, Iowa, Iowa City, SAD. Od 2011. godine stalni je sudski vještak informatičke struke za područje Županijskog suda u Osijeku. Polaznik je poslijediplomskog doktorskog studija „Management“ na Ekonomskom fakultetu u Osijeku od 2013. godine. Područje njegovog znanstveno-stručnog interesa uključuje primjenu informacijskih tehnologija u bankarstvu, javno zdravstvo te organizaciju i management. Aktivno se služi engleskim i francuskim, a pasivno poznaje njemački jezik. Do sada je objavio ukupno dvadeset i jedan znanstveni rad od čega devet u indeksiranim časopisima (uključujući dva sažetka).

Albina Dumić, dr. med., spec. obiteljske medicine rođena je 1963. godine u Zvonimirovcu (Adolfovcu). Osnovnu školu završila je u Čađavici, a srednju medicinsku školu u Osijeku. Diplomirala je na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Studij medicine u Osijeku 1987. godine. Nakon diplomiranja radila je kao liječnica pripravnica Doma zdravlja Osijek, a od 1989. godine do 1991. godine radila je kao liječnica primarne zdravstvene zaštite u Domu zdravlja Donji Miholjac. Od 1992. do 1993. godine radila je kao liječnica primarne zdravstvene zaštite u Stacionaru 106. brigade Hrvatske vojske te kao voditeljica Zdravstvene službe u Protuzračnoj obrani 106. brigade Hrvatske vojske. Od 1993. godine radila je kao liječnica primarne zdravstvene zaštite u Domu zdravlja Drava gdje stjecanjem zakonom propisanih uvjeta odlazi u zakup osnivajući svoju privatnu ordinaciju obiteljske medicine. U razdoblju od 2000. do 2003. godine pohađala je Znanstveni poslijediplomski studij u području Biomedicine i zdravstva na Medicinskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, a od 2003. do 2005. godine specijalizaciju iz Obiteljske medicine Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske. Specijalistički ispit iz obiteljske medicine položila je 2005. godine, nakon čega radi kao liječnica specijalistica obiteljske medicine u privatnoj ordinaciji obiteljske medicine dr. Albina Dumić u zakupu. Doktorsku disertaciju naslovljenu „Znanje, mišljenja i provedba savjetovanja o prehrani među liječnicima obiteljske medicine na području Republike Hrvatske“ obranila je na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku 2013. godine. Od 2014. godine naslovni je viši asistent u području biomedicine i zdravstva, polju: javno zdravstvo i zdravstvena zaštita, grana: obiteljska medicina pri Katedri za javno zdravstvo i obiteljsku medicinu na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Članica je Hrvatske liječničke komore, Hrvatskog liječničkog zbora te Hrvatske udružbe obiteljske medicine. Aktivno se služi engleskim jezikom, a pasivno poznaje njemački jezik. Do sada je objavila ukupno dvadeset i dva znanstvena rada, od čega šest u indeksiranim časopisima (uključujući četiri sažetka).

Želimir Orkić, MD
zelimir.orkic@gmail.com
University Hospital Centre Osijek

Ivan Miškulin, Mag.Ing.el.
miskulin.ivan@gmail.com
Faculty of Economics, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Albina Dumić, Ph.D., MD
albina.dumic@gmail.com
Faculty of Medicine, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

THE QUALITY OF LIFE AND HEALTH OF CROATIAN WAR VETERANS FROM EASTERN CROATIA IN RELATION TO THEIR SELF- PERCEIVED ECONOMIC STATUS

The studies of the war trauma impact on the health of military and civilian participants of the war have pointed to a number of negative health consequences in these population groups, and the aforementioned impacts of the war on health continues to be extensively studied. The studies have further indicated that low socioeconomic status is also associated with the subjective experience of health. The aim of this study was to determine the quality of life and health of Croatian war veterans from Osijek-Baranja County in relation to their self-perceived economic status. The health of the group of Croatian war veterans from the above mentioned area was measured by SF-36 health status questionnaire covering eight dimensions of health divided into two health areas (mental and physical): Physical functioning, Role limitation due to physical problems, Bodily pain and General health perception which appertains to concept of physical health and dimensions of Social functioning, Role limitation due to emotional problems, Mental health, Energy and Vitality which appertains to concept of mental health. In addition, the demographic data (age, gender, employment status, marital status) and data on self-perceived economic status of the veterans were also collected. The self-perceived quality of life and health of Croatian war veterans is much worse than the self-perceived quality of life and health of the general population in Croatia. The health status and quality of life were significantly correlated with self-perceived economic status, as well as with the working and marital status of the veterans.

Keywords: Croatian war veterans; Eastern Croatia; economic status; health; quality of life.

Prof. dr. sc. Zlatko Kramarić

kramaric@kulturologija.unios.hr

Odjel za kulturologiju, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

SVJEDOČENJE VLASTITE OSOBNOSTI, IZMEĐU MEMORABILIJE I TRAUME

U tekstu „Svjedočenje vlastite osobnosti, između memorabilije i traume” rekonstruirat ću vlastito viđenje rata u istočnoj Slavoniji/Osijeku.

Ta rekonstrukcija „vlastitosti” trebala bi pokazati, bez obzira na (ne)mogućnost osobnog zahvaćanja vjerodostojne i cjelovite jezične konstrukcije (ratnih) događaja, u kojima sam i aktivno sudjelovao i o kojima sam svjedočio „sada i ovdje”, sve (ideološke i ine) nedostatnosti većine mnogobrojnih diskurzivnih strategija posvajanja, posredovanja i vrednovanja tuđih iskustava od strane različitih instancija moći: pravno-političkih, historiografskih, medijskih, literarnih, filmskih, kazališnih...

Ključne riječi: svjedočenje, osobnost, trauma, identitet, rat

Zlatko Kramarić rođen je 1956. godine u Osijeku. U rodnome je gradu završio osnovnu i srednju školu, Gimnaziju „Braća Ribar”. Od 1974. do 1978. godine studirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu VIII. grupu predmeta – (Jugo)slavistiku i Filozofiju. Doktorat znanosti iz područja filologije stekao je 1985. godine na novosadskom Filološkom fakultetu. Od 1979. do 2008. godine radio je na Pedagoškom/Filozofskom fakultetu u Osijeku, na katedrama za makedonsku književnost, teoriju književnosti i suvremenu hrvatsku književnost. Godine 2009. jedan je od osnivača Odjela za kulturologiju pri Sveučilištu J. J. Strossmayera u Osijeku, gdje na dodiplomskom i doktorskom studiju drži predavanja o kulturalnoj antropologiji, medijskoj i popularnoj kulturi, o akademskom pismu, problemima identiteta. Godine 1990. izabran je za gradonačelnika Osijeka. Gradonačelnik Osijeka bio je do 2005. godine u četiri mandata. Od 1992. do 2008. godine, u četiri mandata, kao član liberalnih stranaka, HSLS&LS-a, biran je u Hrvatski sabor. Godine 2009. postao je prvim veleposlanikom RH na Kosovu, a 2011. godine postao je veleposlanikom RH u Makedoniji. Godine 1997. NDI u Washingtonu dodijelio mu je prestižnu nagradu „A. Harrimann”. Godine 2004. Izraelska vlada proglasila ga je „ambasadorom dobre volje“, a 2011. godine njegova knjiga *Nacija. Tekst. Identitet. Interpretacija crnila makedonske povijesti*, Zagreb/Skopje, nagrađena je Racinovima priznanjem. Za sustavno promicanje makedonske kulture, literature i jezika MANU/ Makedonska akademija znanosti i umjetnosti dodijelila mu je prestižnu nagradu „Zlatnu medalju B. Koneski“. Do sada je objavio desetak knjiga iz područja teorije književnosti, estetike, povijesti, antropologije, retorike, naratologije, macedonistike, publicistike.

Zlatko Kramarić, Ph.D., Full Professor

kramaric@kulturologija.unios.hr

Department of Cultural Studies, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

THE TESTIMONY OF SELF-IDENTITY, BETWEEN MEMORABILIA AND TRAUMA

In the text “The testimony of self-identity, between memorabilia and trauma,” I will reconstruct a personal view of the war in Eastern Slavonia / Osijek. Regardless of the (im)possibility of personal engagement of credible and comprehensive linguistic structures of (wartime) events, in which I have also actively participated and witnessed the “here and now”, the reconstruction of “selfhood” should show all the

(ideological and other) inadequacy regarding the majority of numerous discursive strategies, that are related to the adoption, mediation and evaluation of the experience gained by other, and that have been applied by various instances of power - the legal-political, historiographical, media, literary, cinematic, theatrical ...

Key-words: testimony, self-identity, trauma, identity, war

Dr. sc. Ivica Šola, znanstveni suradnik

isola@kulturologija.unios.hr

Odjel za kulturologiju, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

ANALIZA SUĐENJA BRANITELJIMA GRADA OSIJEKA U SLUČAJEVIMA „SELOTEJP“ I „GARAŽA“

U Hrvatskoj se često u znanstvenim i novinarskim krugovima govori o Domovinskom ratu kao o „građanskom ratu“. Ta tvrdnja različito se argumentirala i argumentira, na manje ili više suvisao način. No ta kvalifikacija Domovinskog rata kao „građanskog“ teško se može prihvatiti. Naime, budući da se još 17. 11. 2008. Međunarodni sud pravde u Haagu proglasio nadležnim za hrvatsku tužbu protiv Srbije za genocid, a taj Sud sudi sporove među državama, to znači da je samim prihvaćanjem nadležnosti za hrvatsku tužbu sam Sud Domovinski rat okvalificirao kao sukob među državama. Naime, profesori Crawford i Sands pozvali su se na presedan, tzv. „slučaj Mavromatis“, prema kojem se priznaju obilježja državnosti državi u nastajanju, pa je teza nakon tog prihvaćanja veoma upitna. Suprotno tom međunarodnom sudu, hrvatski Sud u slučaju suđenja braniteljima grada Osijeka na čelu sa zapovjednikom obrane grada g. Glavašem, u presudi govori o „oružanim sukobima“ u Osijeku, a hrvatske branitelje *de facto* tretira kao paravojnu formaciju. U izlaganju posebnu pozornost posvetit ćemo medijskim i političkim okolnostima koji su pratili cjelokupno suđenje.

Ključne riječi: Domovinski rat, građanski rat, Međunarodni sud pravde u Hagu, hrvatska tužba

Ivica Šola je rođen 1968. godine u Đakovu, gdje je pohađao osnovnu i srednju školu. Teologiju je diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu 1995. godine (Teologija u Đakovu). Na Papinskom lateranskom sveučilištu 1998. godine magistrirao je na temu iz židovske filozofske misli pod naslovom „I significati del concetto della decisione nella filosofia di Martin Buber“ (Značenja pojma odluke u filozofiji Martina Bubera). 2012. godine doktorirao je na KBF-u u Zagrebu s temom iz filozofije L. Pareysona pod naslovom „Etički aspekti filozofije Luigija Pareysona. Istina, sloboda, osoba“. Predavao je na današnjem KBF-u u Đakovu, Hrvatskim studijima (Komunikologija), a danas radi na Odjelu za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku kao predsjednik je Katedre za medijsku kulturu, gdje predaje etiku medija i kolegije iz odnosa religije i kulture te medija i društva, budući da je izabran u interdisciplinarnom području teologija i informacijske i komunikacijske znanosti. Javno djeluje i kao publicist te popularizator znanosti. Sudionik je brojnih domaćih i međunarodnih simpozija te autor nekoliko knjiga.

Ivica Šola, Ph.D., Research Associate Jurčević

isola@kulturologija.unios.hr

Department of Cultural Studies, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

THE ANALYSIS OF THE TRIAL AGAINST THE DEFENDERS OF THE TOWN OF OSIJEK IN CASES: “SELLOTAPE” AND “GARAGE”

In Croatia it is often spoken of the Homeland War as of a “civil war” in academic and journalistic circles. This statement has been variously argued over and over again, in a more or less coherent way. Nevertheless this qualification of the Homeland War as a “civil war” can be difficult to accept. In fact, since The International Court of Justice in The Hague, on the 17th November 2008, has declared itself to be competent for the Croatian lawsuit against Serbia for genocide, and this Court adjudicates in disputes between states, which means that by the very acceptance of the jurisdiction over the Croatian lawsuit, the Court itself has qualified the Homeland War as a dispute between states. Namely, the professors Crawford and Sands invoked the precedent, the so-called “Mavrommatis case”, according to which the characteristics of statehood are recognized to a state in formation, so that, having accepted this, the thesis remains quite questionable. Contrary to the international court, Croatian court speaks in the judgment in the trial against Osijek defenders, who were headed by defense commander Mr. Glavaš, of „armed conflicts“ in Osijek, and it treats the Croatian defenders *de facto* as a paramilitary force. In the presentation a special attention will be given to media and political circumstances that followed the entire trial.

Key words: Homeland War, civil war, The International Court of Justice in the

Josipa Maras Kraljević, prof.

josipa.maras@centardomovinskograta.hr

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata

PRIKAZ POSLJEDNJE GODINE MIRNE REINTEGRACIJE HRVATSKOGA PODUNAVLJA U LOKALNIM SRPSKIM ELEKTRONSKIM MEDIJIMA

Rad daje pregled sadržaja informativnih emisija TV Beli Manastir i TV Vukovar u razdoblju od siječnja do lipnja 1997. godine odnosno u posljednjoj godini mirne reintegracije istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema u ustavni, politički, društveni i ekonomski sustav Republike Hrvatske. Istraživanje utjecaja medija na oblikovanje javnog mišljenja u razdobljima velikih političkih previranja i prijelomnih trenutaka osobito je značajno u nerazvijenim i nedemokratskim političkim sredinama. Način na koji su pojedini procesi mirne reintegracije (npr. demilitarizacija područja, uspostava prijelaznih policijskih snaga, reintegracija društvenih i gospodarskih struktura, povratak prognanika, izbori...) *tonirani* u emisijama navedenih TV kuća odnosno kakve su bile reakcije na prisustvo UNTAES-a i odluke Prijelazne uprave na čelu s generalom Jacques Paul Kleinom pokazuje stavove ne samo uredništva već i lokalnih srpskih političara te običnih građana srpske nacionalnosti u navedenim hrvatskim područjima.

Ključne riječi: mirna reintegracija, hrvatsko Podunavlje, TV mediji, informativne emisije, oblikovanje javnog mišljenja

Josipa Maras Kraljević (1974.) rođena je u Zagrebu. Završila je studij Povijesti i Etnologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1999. do 2003. radila je kao profesorica Povijesti u osnovnoj školi i gimnaziji. Od 2006. zaposlena je kao arhivistica u Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata u Zagrebu. Trenutno pohađa poslijediplomski doktorski studij Povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Sudjelovala je na više znanstveno-stručnih skupova u Hrvatskoj i inozemstvu, a bila je i suurednica na knjigama dokumenata institucija pobunjenih Srba iz serije *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995.*

Josipa Maras Kraljević, Teacher

josipa.maras@centardomovinskograta.hr

The Croatian Memorial-Documentation Center of the Homeland War

THE LAST YEAR OF THE PEACEFUL REINTEGRATION OF THE CROATIAN DANUBE REGION VIEWED BY THE LOCAL SERBIAN TV MEDIA

The paper gives an overview of the news aired on the TV station Beli Manastir and on the TV station Vukovar from January till June 1997 and in the last year of the peaceful reintegration of Eastern Slavonia, Baranja and Western Srijem into the constitutional, political, social and economic system of the Republic of Croatia. The research on the media influence in forming public opinion in times of great political turmoil and turning points, is particularly important in some underdeveloped and nondemocratic political environments. The coverage of the reintegration processes (for example, the demilitarization of the area, the establishment of transitional police forces, the reintegration of social and economic structures, the return of refugees, the elections...) *toned* in the tv programmes of the stated TV stations, e.g., their reactions to the UNTAES presence and to the decisions of the Transitional Administration headed by general Jacques Paul Klein, do represent not only the attitudes of the editorial board, but also the attitudes of the local Serbian politicians and the common citizens of Serbian nationality in the stated Croatian areas.

Key words: peaceful reintegration, Croatian Danube Region, TV media, TV news, public opinion formation

